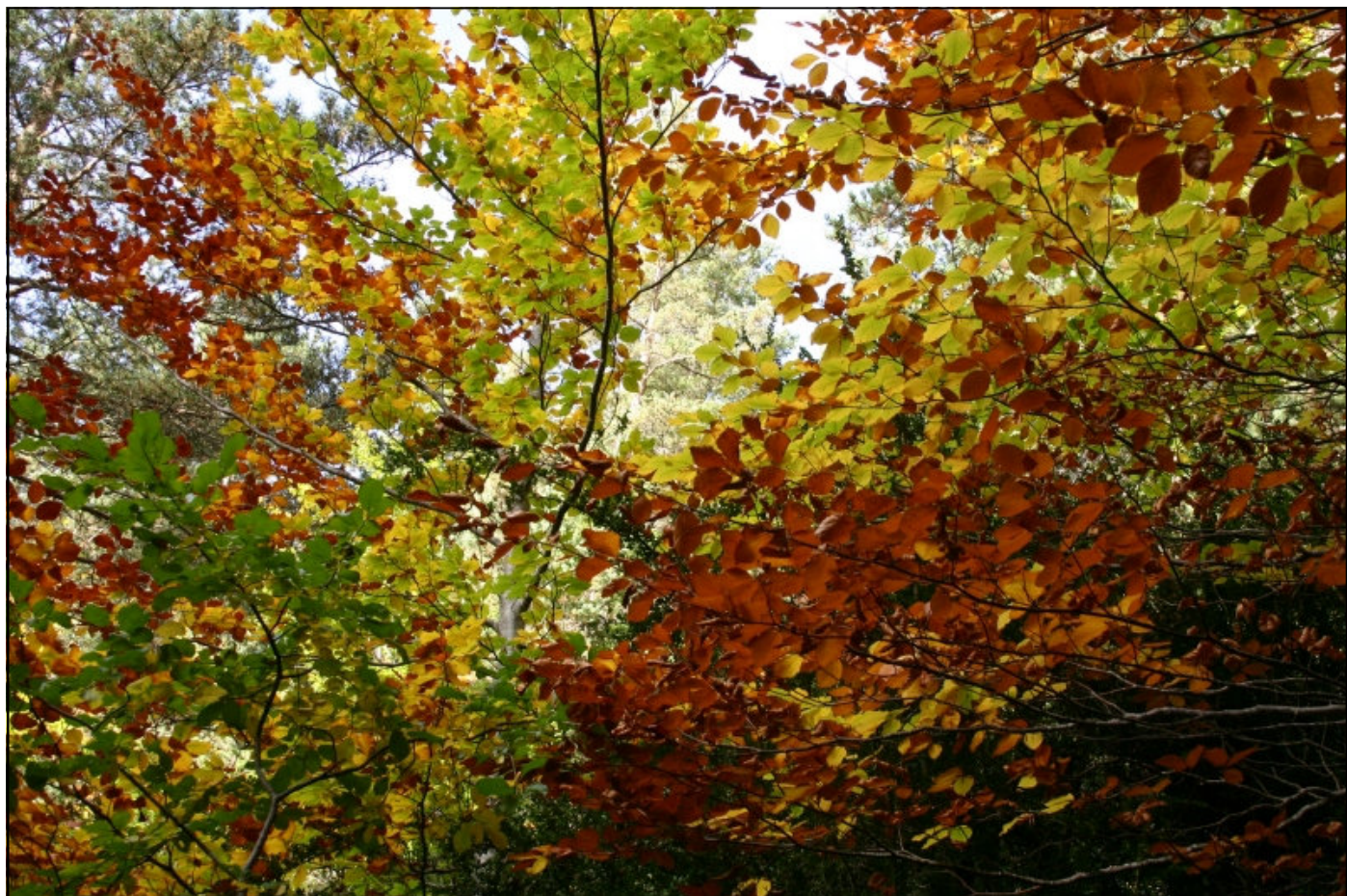

Núm 11, octubre-novembre-desembre de 2012

Fageda de l'Ingla

Foto: Francesc X. Esteban

Índex

- Pàg. 3, Cerdanya és un petit país del Pirineu, Alfred Pérez-Bastardas
- Pàg. 4, *Ciència Ficcio*: “La Atlántida”, Enric Quílez i Castro
- Pàg. 5, *A les telúries*: “La nostra fil·loxera”, Enric Quílez i Castro
- Pàg. 6, *Poesia*, Maria-Mercè Marçal (1952-1998)
- Pàg. 7, La manifestació de l’11: un repte de futur, Gerard Cunill
- Pàg. 9, *Tecnologia*: “Microsoft Style”, Francesc X. Esteban
- Pàg. 10, Els drets de propietat intel·lectual, Miquel Llimona
- Pàg. 11, Correlació i causalitat: un error massa quotidià, Albert Grau
- Pàg. 12, El Centre d’interpretació del Castellot de Bolvir, Guillem Lluch i Torres
- Pàg. 13, Realment ens interessa què fan?, Alfons Mills Munt
- Pàg. 14, Parlem de llibres que parlen de Cerdanya: “*Cerdanya, Pirineu català, de Cèsar August Torres*”, Albert Montjuïc
- Pàg. 15, L’espanyolització dels alumnes catalans per tapar la via d’aigua o Els francesos sí que ho van fer bé, Erola Simon Lleixà
- Pàg. 16, Muntanya i esport: On és i on posar el límit? De la sostenibilitat a la recerca del desconegut, Oriol Mercadal
- Pàg. 17, La maduració de Catalunya, Jaume Pigüillem Pérez de Rozas
- Pàg. 18, La seguretat a les curses de muntanya, Íñigo Soteras, Emma Roca i Enric Subirats
- Pàg. 20, Sectors pirinencs, Jordi Dalmau Ausàs
- Pàg. 21, Puigcerdà (1874-1936): El meravellós entorn de Rigolisa (i III), Enric Quílez i Castro
- Pàg. 22, Activitats del Grup de Recerca de Cerdanya
- Pàg. 26, Enllaços recomanats, Jordi Queralt
- Pàg. 27, La Cerdanya de Josep Sebastià Pons (1886-1962), Joan Soler i Amigó
- Pàg. 28, Festivals de cine, César Candilejo

Editorial

El número 11 de la Querol ens parla de moltes coses, però hi ha dos temes d’actualitat que es repeteixen: un és la seguretat a les curses de muntanya que darrerament ha estat posada en qüestió degut a algun lamentable accident mortal que ha succeït en elles; l’altre és el procés cap a la sobirania de Catalunya que sembla haver-se iniciat després de la passada manifestació de l’11 de setembre i que ha trastocat l’agenda política de tots els partits del país.

Esperem que us agradi el contingut d’aquest número.

Si voleu escriure algun article per la nostra revista sobre temàtica preferentment cerdana, només cal que ens el trameteu a la següent adreça electrònica:

grup@recercacerdanya.org

Enric Quílez i Castro

President del *Grup de Recerca de Cerdanya*

Director: Enric Quílez i Castro

Coordinador General: Alfred Pérez-Bastardas

Maquetador: Enric Quílez i Castro

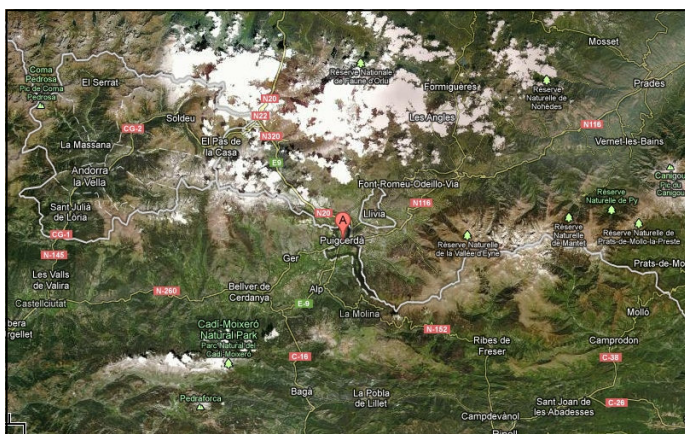
Internet: Gael Pigüillem i Boladeras

Col·laboradors Habituals:

Gerard Cunill
Francesc X. Esteban
Albert Grau
Manel Figuera i Abadal
Jordi Forcada i Nicolau
Miquel Llimona
Guillem Lluch i Torres
Oriol Mercadal
Alfons Mills i Munt
Alfred Pérez-Bastardas
Gael Pigüillem i Boladeras
Jordi Queralt
Enric Quílez i Castro

Cerdanya és un petit país del Pirineu

Per Alfred Pérez-Bastardas (*)

Ja ho sabem! És potser la resposta espontània que podem donar quan llegim o sentim aquesta afirmació. Què dius?, podria ser una exclamació d'incredulitat, o de fastigueig, en trobar-nos amb aquesta pura realitat.

És doncs una afirmació objectiva o subjectiva? Depèn dels elements amb què l'observis, però en el fons és realista o no?

Podem analitzar-ho com un fenomen conjuntural, o bé ens trobem davant de la més descarnada de les denominacions que pot tenir aquesta comarca. Altres indrets del Pirineu també han "registrat" aquesta marca, com Andorra. Però tenim la percepció que quan entrem al país, estem en un règim estrictament pirinenc o tant sols aquest pronom és simplement un model per descriure o adjectivar un territori que està rodejat de muntanyes, de les quals n'hi ha cinc que sobrepassen els 2.900 metres, contant-hi és clar Andorra.

Així doncs, aquesta comarca pirinenca és potser un lloc on la paraula ja indica prou clarament de quina mena de país parlem, o de com hauria de ser el país pirinenc que ens imaginem. Com és que no trobem cap mena d'anunci que ens indiqui on som i com es diu, o fins i tot de què es tracta aquest tros concret del Pirineu, a redós del reclam de l'àrea barcelonina i lloc d'esquí i jardí de famílies que hi vénen per aprofitar el gust per la naturalesa i la seva vegetació?

De com ens anunciem, serem considerats. De com ens declararem, serem tractats. De com ens definim, serem coneguts. Així doncs, per què no ho fem? Per què no ho posem a les carreteres, al túnel, a les estacions del ferrocarril, als pobles i viles de Cerdanya?

Quin ha de ser el tractament que hem de donar a la nostra identitat? Ja és hora que qui arribi al país sàpiga que va a una comarca que és i es considera unida, perquè fou dividida, i que a més forma part d'una gran muntanya anomenada Pirineu, que a la vegada també té diversitat de zones de diversos països i estats. Podem, doncs, ser identificats plenament com a pirinencs, com a muntanyencs, i específicament com a cerdans. Som els cerdans del Pirineu, i tenim vocació de muntanyencs i pirinencs. Som del país dit antigament de l'herba, de les vaques, del Tren Groc, del forn solar d'Odelló, del golf de Bolvir, d'Escadarc, del menjar típic del trinxat i de les peres, o de l'esquí i les esglésies romàniques. En una paraula, som dels països pirinencs, un dels quals anomenem Cerdanya.

Per què, doncs, no tenim un Centre d'Interpretació de la Cer-

danya, un bon espai on el viatger, el que demana com és aquest país, pugui consultar i conèixer tot el territori i entendre com és i per què és d'aquesta manera, tot repassant la formació geològica, el procés geogràfic, la història dels boscos, el clima, les glaciacions, el paisatge, i els assentament humans, el pas dels ibers i dels cartaginesos, potser, les arrels gòtiques? I per què els pobles tenen aquests noms tan estranys, com Er, All, Ur, Pi, Ger, Llo, Das, Bor, Riu, Ix, Nas, Urtx, Alp, Niula, Ro, etc? I els frontals romànics de les esglésies, i els ponts i castells, i per què encara no ens podem unir com una sola comarca europea amb un estatus especial? I en fi, examinant la consciència política dels darrers dotze segles...

Sense deixar-nos què es menjava i com es cuinava, quins estris feien servir al camp i com es llaurava, en definitiva com es vivia i es viu; i el pas dels romans, i del àrabs, i dels gals, així com les ràtzies de tots aquells que hi trobaven un pas obert per devastar el país; i la influència de l'Església Catòlica, o els afronts dels albigesos i càtars, i també la història de les entrades dels francesos i les que els d'aquí van fer a la banda de França; i la Revolució Francesa, i les persecucions, d'uns i altres, i el pas dels carlins, i la Revolució anarquista, i la guerra civil i la postguerra, i tantes qüestions que podrien servir per l'anàlisi que cal fer per entendre una mica aquesta cultura pirinenca, i saber qui som "Nosaltres, els cerdans".

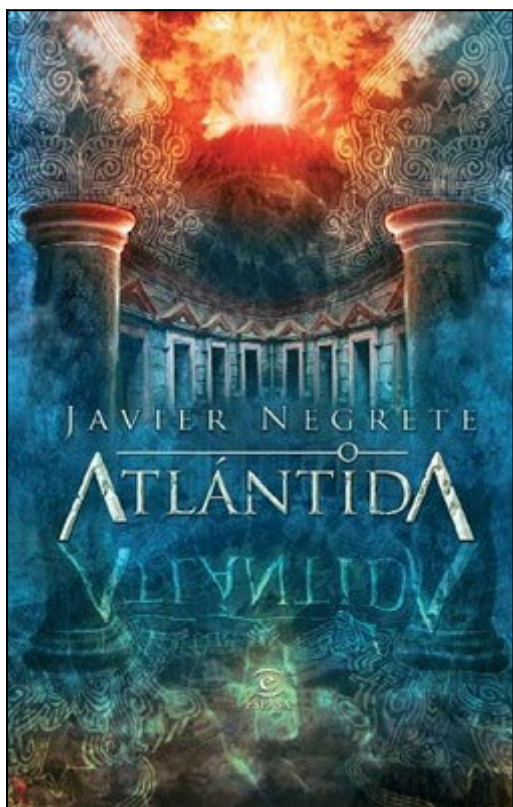
Aquest programa podria obrir-se amb el conjunt de petits museus amb encant que tant bé ens ensenya l'amiga Núria Boltà. No podem desdenyar-ne cap, però ens cal un Centre Interpretatiu global per a tota la Cerdanya. Potser el podríem inaugurar el 2050. Hauria trigat molt, però seríem feliços d'ensenyar i explicar que els cerdans també som pirinencs, malgrat el turisme, malgrat la pèrdua dels valors tradicionals, o si voleu amb tots aquests valors, que en definitiva són els que han fet de la Cerdanya una comarca de pas, un xic desarticulada però que vol tenir consciència de reviure el que fou i sap que si vol, ho podrà continuar essent.

Siguem utòpics, despullen-nos davant de la Història.

(*) Historiador, de la Societat Catalana d'Estudis Històrics. És autor del llibre: "Cerdanya. Quadern de notes."

Ciència ficció: “Atlántida”

Per Enric Quílez i Castro

Atlántida
Javier Negrete
Atlántida (2010)
Ed. Booket
Pàgs.: 608
2012

Atlántida és d'aquells llibres de ciència ficció que ben bé podrien haver estat escrits per un famós nord-americà autor de best-sellers, tot i que se li veu l'aire castís. Malgrat això, no deixen de tenir més o menys interès.

Atlántida ens explica la història d'un futur proper en què l'activitat volcànica de la Terra es deslloriga amb fúria en un període de temps molt breu i on la vida dels éssers humans sobre el planeta sembla amenaçada de manera tràgica. Enmig de tot aquest batibull, uns personatges força diversos i d'origens molt diferents tracten per tots els mitjans d'impedir la catàstrofe... o d'accelerar-la.

La novel·la, que es llegeix molt bé, no és ni massa densa ni massa lleugera. És al seu punt, diria jo. Això sí, les influències i les fil·lies de l'autor es veuen clarament: la immortalitat, la Grècia arcaica i la clàssica, Dune, El Senyor dels Anells, Star Wars o la teoria Gaia. Moltes són les referències a aquests temes al llarg de tota la novel·la.

I això que en un altre autor podria haver suposat un to-

tum revolutum indigest, Negrete ho combina força bé i ho fa creïble, malgrat que algun detall grinyola una mica. Per exemple, la cita a l'Emperador de Totes les Coses de Norman Spinrad no és excusa per perdonar que algun dels protagonistes es comporti com a tal.

La novel·la tracta temes tan al dia al món científic com són els supervolcans, la teoria Gaia o la recerca genètica de la longevitat. Però també apareixen altres temes que freguen la superstició, com la telepatia o les regresions.

En fi, que es tracta d'una novel·la interessant, amb força passatges narratius que no es fan gens avorrits, amb una certa intriga, ben dosificada i amb un final tancat, si bé és prou obert com per a permetre una continuació si l'autor decideix reprendre el tema algun dia.

D'altra banda, el tractament que es fa de l'Atlántida, sense deixar de ser molt fantàstic, és molt més creïble que moltes tonteries sense volta ni solta que s'han escrit darrerament sobre el mític continent perdut.

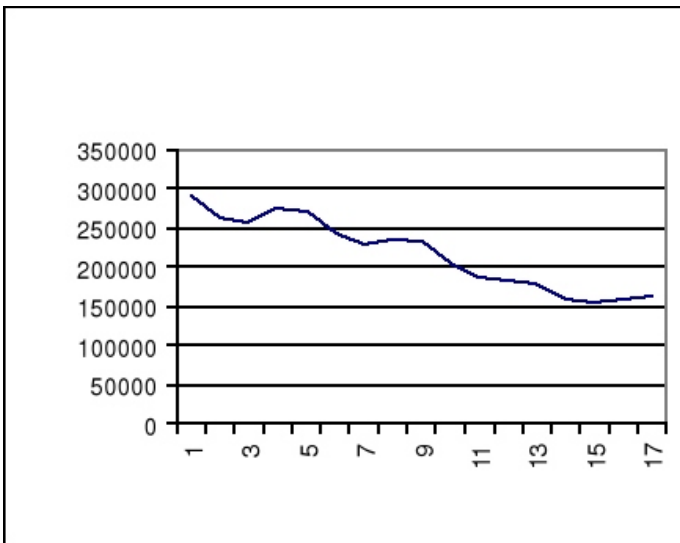
Possiblement, si Negrete fos nord-americà i escrivia en anglès, la novel·la hauria arribat molt més lluny als rànquings de vendes.

Javier Negrete

A les telúries: “La nostra fil·loxera”

Per Enric Quílez Castro

La història és una font d'inspiració pel que fa a situacions cícliques. Actualment ens trobem en una situació força excepcional, amb una crisi econòmica d'arrels mundials i de pronòstic reservat. Però de crisis econòmiques n'hem patit moltes i més que en vindran.

Em ve a la memòria la terrible plaga de la fil·loxera que va assolir les vinyes catalanes entre finals del segle XIX i començament del segle XX. Aquella plaga va representar un canvi en el paradigma econòmic d'un Pirineu que vivia, en bona mesura de la producció de vi. Doncs bé, tan sols tres anys després que la fil·loxera arribés a les comarques de l'alta vall del Segre ja s'estava parlant seriosament de canviar el teixit productiu de les nostres comarques.

A recer d'aquestes propostes, sorgeixen les grans fires ramaderes del Pirineu, ja que s'aposta pels ramats com a font de riquesa. És quan els camps de cereals comencen a substituir-se per camps de pastura, política que es veurà cada cop més consolidada al llarg del segle XX.

Doncs bé, fa més de tres anys que tenim la temuda crisi econòmica aquí i ningú no es planteja seriosament canviar de paradigma productiu. Hi ha un cert consens popular, però dit molt amb la boca petita, que la construcció no tornarà a ser allò que era i que caldrà cercar un altre factor productiu rpou potent per tal de nodrir les comarques pirinenques.

Hi ha qui proposa un retorn a les arrels, al sector primari, amb una certa industrialització. Altres proposen de potenciar allò que ja tenim: el turisme. Però cap de les alternatives troba sortides fermes que permetin suposar que aquest serà el camí a seguir.

De fet, el que hom observa és una mena de passotisme o de conformisme. Com si la gent visqués una plaga bíblica que ha caigut sobre tots nosaltres i es limités a

acotar el cap i anar fent la viu-viu fins que arribin temps millors.

Sembla mentida a aquestes alçades del partit, que la gent no vegi que els futurs bons temps –que hi seran, no ho dubteu- no vindran sols, sinó que caldrà anar-los a cercar. I això no s'aconsegueix restant asseguts a la cadira.

Tampoc tinc molt clar, si donat el tarannà cerdà tan negativista i tancat, aquestes alternatives econòmiques les hauran de promoure les autoritats ¿competents? o bé haurà de ser cosa de la iniciativa privada. Però sigui el que sigui, em penso que ens hem adormit a la parra i la fil·loxera avança inexorable per soques i branques sense que ningú hi posi aturador.

Poesia: Maria-Mercè Marçal (1952-1998)

DIVISA

Emmarco amb quatre fustes
un pany de cel i el penjo a la paret.

Jo tinc un nom
i amb guix l'escric a sota.

Foc de pales

II

La nit em clava
el seu ullal
i el coll em sagna.

Sota les pedres
l'escorpit
balla que balla.

La pluja, lenta
fa camí
fins a la cambra.

L'escala fosca
del desig
no té barana.

V BRIDA

A la fira dels Folls
jo hi aniria.
Vindria qui sap d'on
-i ningú no ho sabria-
amb els llavis oscats
de molta vida,

traginer de cançons
en cavall sense brida.

Quin esquer se m'arrapa
a la geniva?
Amor, estel amarg
a la deriva,
em fa senyals: jo vaig
per l'altra riba,

traginer de cançons
en cavall sense brida.

Cadenes són presons
i jo en fugia
pel call dels bandolers
a trenc de dia.
a la fira dels Folls

jo hi aniria

traginer de cançons
en cavall sense brida.

Avui les fades i les bruixes s'estimen

Avui, sabeu? les fades i les bruixes s'estimen.
Han canviat entre elles escombres i varetes.
I amb cucurull de nit i tarot de poetes
endevinen l'enllà, on les ombres s'animen.

És que han begut de l'aigua de la Font dels Lilàs
i han parlat amb la terra, baixet, arran d'orella.
Han ofert al no-res foc de cera d'abella
i han aviat libèl·lules per desxifrar-ne el traç.

Davallen a la plaça en revessa processó,
com la serp cargolada entorn de la pomera,
i enceten una dansa, de punta i de taló.

Jo, que aguaito de lluny la roda fetillera,
esbalaïda veig que vénen cap a mi
i em criden perquè hi entri. Ullpresa, els dic que sí.

La manifestació de l'11: un repte de futur

Per Gerard Cunill

Foto: Emili Giménez

El que va passar aquell dia 11 a Barcelona serà una dia d'aquells que passaran a la història. No dic res de nou, a hores d'ara, qui més qui menys és conscient d'això. Per mi pren un caire més important que potser algú altre, perquè sóc un historiador amb formació i vocació, i analitzo aquest moment històric com d'altres exemples similars que tenim en la nostra història, i que han servit per a donar un punt d'inflexió en un cert procés. El que vam fer aquell dia va ser revolucionari. Revolucionari de moment en un apartat estrictament polític, perquè no podem dir que aquesta manifestació ens hagi canviat gaire la vida, continuem amb les mateixes penalitats que fa uns mesos enrere: la pobresa que cada cop omple un ventall més ampli de la societat, segons les últimes dades, 1 de cada 3 catalans és pobre, el que equival a uns 2 milions de persones que estan en risc d'exclusió social. Una dada esfeïdora. Mentre també tenim una classe mitjana i treballadora que pateix per arribar a final de mes, quan una altra notícia d'aquesta setmana ens advertia que les persones més riques d'Espanya han augmentat els seus ingressos fins a un 50%. Unes dades que contrasten la polarització de la societat, un fenomen que va en contra del que s'ha predicat durant més de 30 anys de democràcia: la democratització i l'accés a tothom als serveis socials, l'educació i la sanitat. Ara mateix això se'ns privatitza i se'ns diu que havíem viscut per damunt de les nostres possibilitats. Mentre diuen això, Govern i bancs s'alien per a salvar la banca en fallida, i mentre els interessos polítics i dels *lobbys* econòmics eviten que se solucionin els problemes, sinó que s'agreguin. Cada cop més deute i més pressió dels mercats financers.

En paraules de l'il·lustre periodista Jaume Barberà, presentador del programa *Singulars*, del Canal 33 diu: "l'acte més revolucionari que es pot fer ara mateix a Espanya és proclamar la independència de Catalunya, perquè no només els catalans en sortirem beneficiats, sinó perquè l'*status quo* de l'estat espanyol se'n veuria afectat i la població espanyola dubtaria de la oligarquia econòmica i política que mana avui en dia, i que ho fa d'una manera interessada i dirigida a una classe social". Les seves paraules són sàvies i crec jo que encertades. Hi ha algun moviment que tingui la maduresa i la direcció positiva, constructiva i de renovació que té actualment el moviment independentista català? (en l'àmbit espanyol). No crec que n'hi hagi cap a Espanya. A l'estat espanyol, el federalisme, l'opció respectable d'un sector de catalans, ni se'l plantegen d'una forma seriosa. L'estat espanyol s'agrada a si mateix, peca de narcisisme. I mirem també el moviment del 15 M, un moviment que va il·lusionar molta gent aquell maig del 2011, i que fins i tot jo hi vaig participar alguna vegada. Com deia Josep Termes, historiador difunt, el setembre de 2010, afirmava en una de les seves últimes entrevistes, que aquest moviment tenia unes arrels anarquistes, un moviment sense es-

tructura política i sense un mètode d'acció, el qual pretenia canviar el món. Aquests, precisament, van ser un dels problemes pels quals aquesta ideologia no reeixís en d'altres moments, però això són figures d'un altre paner.

Dit això, el motiu del meu article, i que em va demanar l'expressament l'Enric que fes, és sobre com van viure els ceretans aquell dia tant emocionant com va ser l'11 de setembre de 2012. Una data per emmarcar dins del nacionalisme i l'independentisme català, i molt segurament una data que marcarà història. De moment, al temps transcorregut i gairebé a la vigília de les eleccions, hem pogut veure com ha afectat tot això a la política. El debat és al carrer, als platós i les tertúlies de televisió, a la ràdio, a la premsa en forma de notícies i articles d'opinió, a les xarxes socials, a les converses amb amics i familiars...

Aquell 11 de setembre ja apuntava un dia de glòria. Aquell dia em vaig despertar al meu pis d'estudiant de Ciutat Vella, a Barcelona. Passava uns dies allí amb els meus pares, els quals van aprofitar aquest pont que ens agafava des de la festa de la patrona de Puigcerdà. La intenció de llevar-se d'hora, un dia que no hi havia aparent pressa, era per viure'l amb intensitat i sortir a primera hora a visitar el Palau de la Generalitat. El dia s'aixecava serè, es presentava calorós i xafogós, com ho havien estat aquells últims dies. Un ambient bastant irrespirable. Al matí estava tot molt tranquil, aquell dia era festiu i poca gent transitava pels carrers, tant sols turistes que aprofitaven les primeres hores dels dies per a no passar tanta calor i passejar a la fresca. Vam dirigir-nos cap al Palau de la Generalitat i, tot anant cap allà, les primeres persones amb senyeres estelades ja passejaven pels carrers ben d'hora pel matí. Molts es dirigien com nosaltres, a fer cua per entrar a la institució que representa el nostre petit país.

La Generalitat és una institució molt antiga del nostre país, i que ha viscut moments molt intensos, i que encara els viu en primera línia de la política catalana. Un dels símbols de la nostra pàtria, l'orgull del nacionalisme català i un dels ítems que defensa qualsevol català, o que fins ara defensava dependent de com es miri. Es pot considerar que la Generalitat autonomista a molt, i m'incloc, ja no ens interessa salvar-la. El que volem és la independència.

Després d'un parell d'hores rondant per aquelles sales nobles, vam baixar a la plaça de Sant Jaume. Al carrer, cap a les 11 del matí ja hi transitava força gent. Ja moltes estelades corrien pels carrers, i també alguna manifestació alternativa pujava pel carrer de Jaume I. A la plaça ja hi havia festa i xerinxola, es preparava la Coronela de Barcelona. Una milícia ciutadana històrica que vetllava per la seguretat del municipi i estava sota les ordres del conseller en cap i del Consell de Cent de la ciutat. Estava format per gent del poble, sobretot menestrals. Una milícia emblemàtica que va resistir fins als últims embats el setge de la ciutat. Van dirigir-se, tot fent ben visible, el penó de Santa Eulàlia, antiga patrona de la ciutat. Van dirigir-se des de l'ajuntament cap a la rambla de Sant Pere, tot fent una desfilada acompanyada de timbal i un flabiol i que quedava com de pel·lícula vist per aquells carrers del barri gòtic. Van anar a fer la ofrena floral al monument de Rafael de Casanoves. Allí, l'ambient també era espectacular. Mai no havia vist tanta gent expectant a l'ofrena floral, mai tant ànims i crits d'independència. La gent estava exultant, tothom esperava que fos un gran dia, com els que no s'han vist mai. Després també vam passar per la fira d'entitats dels països catalans, organitzada per Òmnium, i també l'acte institucional del parc de la Ciutadella. Tot estava a vessar de gent, s'esperava que

la manifestació fos massiva.

I no va ser per menys, havent dinat, la gent ja inundava els carrers. Sobre les quatre de la tarda, la gent ja començava a concentrar-se pels voltants de passeig de Gràcia amb Gran Via dos hores abans de l'inici final de la marxa. El passeig a aquella hora ja començava a col·lapsar-se de gent, i per arribar a la seva destinació vaig haver de passar per carrers laterals per a poder avançar bé. El meu destí era passeig de Sant Joan amb carrer Aragó: allà hi desembarcaven els tres autobusos que baixaven de Cerdanya, organitzats per *Cerdanya per la Independència*, assemblea territorial de l'ANC. Passant pel carrer Aragó, vaig quedar impressionat per la quantitat d'autobusos que circulaven per aquell carrer i que deixaven la gent allí mateix per anar cap a passeig de Gràcia. El trànsit en aquell carrer només era d'autobusos, una cosa mai vista. I la gent cridava, feia voleiar la seva estelada i portava pancartes fetes amb el seu enginy. Molts grups eren formats per les assemblees de cada poble de Catalunya on estaven establertes, i també milers de ciutadans que a títol personal hi assistien amb les seves famílies. Els ceretans estaven gairebé a passeig de Sant Joan, no havien ocupat el seu lloc assignat, les previsions estaven desbordades.

Allí ens vam trobar molta gent de Cerdanya, i lògicament també, tots els que vam col·laborar activament i que vam fer viure la coordinadora. I va ser un dia especial, pocs dies es veu gent de Cerdanya fent coses juntes en massa. La nostra comarca és petita, i amb gent molt diversa i normalment el tarannà no és el mateix que el de ciutat. No es veu la gent tant col·laboradora ni tant participativa en el teixit associatiu com en una ciutat. Som diferents, peculiars, més reclosos a les nostres llars, però tothom amb un pensament forjat també amb intensitat, amb el que ens marca el lloc d'on venim, de la nostra condició social i personal, però també de la nació que som, i tampoc vam quedar-nos a casa aquell dia 11.

Només sortir del carrer Aragó a passeig de Gràcia ja vam quedar gairebé encaixonats dins de la gentada que ja ocupava la via pública. Quedava una hora i mitja per a l'inici de la manifestació, eren dos quarts de quatre passades i l'ambient ja era impressionant, com si la manifestació comencés llavors. I allí vam estar esperant amb molta paciència fins a les sis de la tarda, aguantant estoicament dempeus, suportant una calor i una xafogor intensa. Crits d'independència, banderes al vol, càntics i persones de diferents llocs, condicions i mentalitats. Era el reflex d'un país, era un moviment, absolutament transversal, amb la major part dels partits polítics que ocupaven fins aquest any l'arc parlamentari. Però aquell dia, ells no van ser els protagonistes. Els protagonistes varen ser la societat civil, el poble català i com a màxim exponent, l'Assemblea Nacional Catalana, l'organitzadora i la que ha ajudat a empènyer el poble, la unió, cohesionar i lluitar per una cosa que volen tots els independentistes. L'Assemblea Nacional ha estat el bàlsam per a les divisions independentistes i aquell dia 11 ens va unir a tots. Malgrat tot, les eleccions han tornat a "dividir" aquesta cohesió: tothom mira cap a la seva banda per a guanyar les eleccions, però a part d'això, els partits polítics saben que poden anar units per a la qüestió nacional, sense necessàriament haver d'interferir en la qüestió socioeconòmica que toca cadascú. Esperem que aquests llaços continuïn estant units com en aquella manifestació, i que per exemple, iniciatives que irremediament van haver d'adoptar aquests partits, com per exemple firmar el pacte per a la consecució d'un referèndum d'independència la pròxima legislatura, motiven a seguir per aquest camí marcat.

Les conseqüències del terrabastall de l'11 de setembre de 2012 van ser arrasants en l'aspecte Polític. Ho podem veure en els lemes polítics dels partits. Fixeu-vos com ha canviat el panorama polític. Independentment de la posició de cada partit polític, tots esmenten la paraula independència, tant directa-

ment com indirectament: PSC: *Federalisme, l'alternativa sensata*. Fent referència front a la independència que volen els catalans i el centralisme de Madrid. Esquerra: *l'esquerra d'un nou país*, fent referència a les dues coses que sempre han anat de bracet del partit, els drets socials i l'independentisme. ICV: *I tant si podem, dret a decidir sí, drets socials també*, més o menys el que defensa esquerra, però amb matisos. CIU: *la voluntat d'un poble*, amb clar esment a la voluntat exigida pel poble el passat 11 de setembre. El PP, amb el seu: *Catalunya sí, Espanya també*, clara el·lusió també a la unitat de l'estat. O C's amb el seu "*mejor unidos*" de precampaña o el de campanya "*un proyecto para todos*". I Solidaritat fent referència a clarament i sense embuts a la "*independència 2014*". Aquests són els cartells dels partits de l'actual marc parlamentari i en tots surt de referència l'11S.

També podem observar la dinàmica en la mateixa campanya com a tots els mítings es fa al·lusió a la independència, uns per criticar-la, d'altres, per a encaixar els reptes de futur. A la UE se'n parla, als mitjans internacionals i també a l'altra banda de l'Atlàntic. Internament, també s'ha obert un debat nacional. Gent de tota mena s'ha plantejat la independència com una sortida a la situació que vivim actualment. I no és que sigui un moviment oportunista, ni que hagi sorgit del no-res. És un moviment que s'ha anat cuinat al llarg de tots aquests 30 anys de democràcia i que ara ha sortit amb molta força, en part per la situació que vivim i com una oportunitat per incidir en la política. Aquesta situació tant delicada ens ha fet guanyar molts adeptes, i no els hem de defraudar. La independència ha de ser una eina, no una finalitat. Ha de ser l'eina pel país que ens ajudi a sortir de la crisi, a fer un país més fort i a poder decidir amb maduresa el que més convé al nostre país i com volem que siguin gestionats els nostres impostos. La propera legislatura ens toca decidir i molt. Estem vivint un dels moments més transcendents de la nostra història i ara no podem defallir.

Foto: Emili Giménez

Tecnologia: *Microsoft Style*

Per Francesc X. Esteban

Aquests darrers temps sembla que la gran disputa entre empreses tecnològiques es redueix a comparar les vendes i característiques de l'iPhone d'Apple i el Samsung Galaxy (i altres dispositius Android). Les dues empreses estan vivint moments dolços, però els hi comencen a sortir alguns núvols foscos per l'horitzó i, per acabar de complicar el tema, una antiga glòria de la informàtica està esperant el seu torn per tornar a primera línia.

Els núvols foscos de Samsung comencen pel tema de les patents. Ja vàrem comentar a l'article anterior les maniobres fosques que havia desenvolupat Samsung contra la innovadora empresa catalana Fractus. A més a més, les disputes legals amb Apple i altres companyies tecnològiques pel tema de patents dibuixen una empresa poc innovadora, que creix perquè cobreix la gran demanda de dispositius de gamma extra, és a dir, productes que realment no són innovadors però que inclouen el bo i millor de la tecnologia del moment. Simplificant molt, podem afirmar que Apple crea el nou mercat i Samsung l'aprofita oferint productes de qualitat excel·lent però poc innovadors.

D'altra banda, on són els núvols foscos d'Apple? Les vendes del nou iPad Mini són bones i sembla que l'iPhone 5 aconseguirà batre tot tipus de rècords de vendes. És més, sembla que Apple no serà capaç de fabricar els suficients iPhone 5 per satisfer la demanda durant la campanya de Nadal. Per contra, les accions d'Apple s'estan literalment enfonsant a la borsa i a novembre de 2012 valen un 20% menys que fa un mes i mig. És complicat assignar una única raó a les causes d'aquest enfonsament, però una d'elles resulta sorprenent: els inversors desconfien de la capacitat d'Apple de seguir innovant i treure productes realment nous. La darrera presentació de productes (iPhone 5 i iPad Mini) va decebre els inversors, ja que van estimar que no aportaven res de veritablement nou.

Fins i tot les estadístiques de fidelitat dels consumidors d'Apple han començat a baixar per primera vegada en molt anys. Aquesta estadística mesura el percentatge de persones que ja disposen d'un dispositiu d'Apple i responen a la pregunta de si tornaran a repetir, comprant un altre de nou en el futur. Als Estats Units, entre els anys 2011 i 2012, aquest percentatge ha disminuït d'un 93% a un 88%, i a Europa ha passat d'un 88% a un 75%. Sembla que els consumidors ja no estan tan contents com abans.

Però potser el gran problema per a Apple té nom: Microsoft. Aquesta empresa fa anys que va perdre l'hegemonia que tenia i s'ha hagut de reinventar per sobreviure i tornar a aixecar el cap. A més ho intenta fer d'una manera agosarada: seguint el seu propi estil, sense copiar a Apple, que és el que intenta fer Samsung i altres companyies.

Potser ja haureu vist la publicitat de les noves Windows 8 de Microsoft i us haurà sobtat la nova interfície gràfica, radicalment diferent a qualsevol altra anterior i que provoca opinions enfrontades a favor i en contra. El que està clar és que no és una còpia de l'estètica tradicional. És aquest canvi de disseny un intent de diferenciar-se de l'estètica Apple? En part sí, però l'evolució és molt més profunda, ja que Microsoft està experimentant amb noves formes de interaccionar amb la màquina. Fins ara, la interfície gràfica volia ser "realista", és a dir, volia copiar idees del món real per facilitar la interacció amb l'usuari, i per exemple, allò que "prement" activava una acció era representat abans com un botó de la manera més realista possible. Microsoft intenta trencar amb les "metàfores del món real" i ofereix un entorn gràfic molt minimalista que ens enfoca en allò que és important. Les noves generacions de nadius digitals segurament la trobaran millor que l'antiga, però la pregunta és si els que hem crescut amb el sistema tradicional ens acostumarem a ella amb facilitat...

Si el canvi estètic de les Windows 8 és important, no ho serà menys l'avenç que s'ha fet en la integració de diferents línies de productes que fins ara estaven separades. Si Apple va popularitzar els nous dispositius, les tauletes i els smartphones (iPad i iPhone), serà Microsoft qui integri tots els dispositius en un grup de sistemes operatius amb nucli comú. D'aquesta manera, els smartphones, les tauletes, les videoconsol·les (XBOX), els portàtils i els ordinadors de sobretaula compartiran en un futur pròxim un nucli comú que els permetrà compartir certes aplicacions i que l'intercanvi de dades entre dispositius sigui molt fàcil. El que vol Microsoft és crear un ecosistema de dispositius i aplicacions. Una de les conseqüències d'aquesta aposta integral serà la d'apropar en característiques els diversos dispositius. Així, les tauletes compartiran moltes capacitats dels ordinadors portàtils i en molts casos seran equivalents, ja que una tauleta potent, més un teclat, pot fer tranquil·lament d'ordinador portàtil.

En canvi, Apple disposa de gairebé tota la gamma de productes (excepte la videoconsola), però no ha aconseguit intergrar-los de manera coherent. Una aplicació desenvolupada per l'iPhone funcionarà a l'iPad però no en la resta d'ordinadors d'Apple. A més a més, l'iOS, el sistema operatiu dels iPad i iPhone, és molt més limitat que el sistema operatiu dels propis ordinadors Apple, la qual cosa limita el tipus d'aplicacions que es poden desenvolupar.

Aquest darrer punt pot ser crític a l'hora de comparar dispositius com les tauletes. Si per Apple l'iPad és un iPhone expandit (igual sistema operatiu que l'smartphone, tamany i característiques de hardware millorades), per a Microsoft una tauleta amb Windows 8 serà un ordinador limitat (gairebé el mateix sistema operatiu que un ordinador "real", hardware limitat pel consum de les bateries i el tamany), amb la diferència que amb el temps i la millora del hardware que comporta, les diferències entre les tauletes i els ordinadors s'aniran esvaïnt ràpidament.

Surti com surti l'aposta de Microsoft, el que és més admirable és que hagi seguit el seu propi estil, sense voler imitar ningú (de la mateixa manera de ha fet sempre Apple). Sort a tots dos!

Els drets de propietat intel·lectual

Per Miquel Llimona

Els drets de propietat intel·lectual tenen un caire difós i una mica confús perquè es refereixen a elements eteris, immaterials.

Per a la majoria de la gent, la propietat és una cosa molt real i concreta. Hom és propietari d'un cotxe, d'una casa, d'un hotel o d'una simple bicicleta i això vol dir que en pot gaudir i li pot donar la finalitat que vulgui; sempre dins dels límits del que marca la llei, és clar.

És un concepte perfectament clar i diria que palpable. En canvi, la propietat intel·lectual és una cosa que no es pot veure ni tocar, en el lèxic professional se'n diu un intangible, i malgrat tot existeix i pot arribar a tenir un valor immens i en segons quins casos, fins i tot superior als béns materials. És el dret que té l'autor (i sovint els hereus del pobre autor ja difunt) sobre la integritat de la seva obra i sobre les eventuais possibilitats de reproduir-la en qualsevol tipus de suport. Així com el dret que no sigui malmesa, distorsionada o simplement utilitzada de forma parcial i interessada.

El dret a reproduir una obra pertany a l'autor, que el pot cedir a canvi d'una remuneració concreta. També l'autor és emparat per un dret que la seva obra no sigui copiada, ni distorsionada.

Estem parlat de drets relativament moderns. Pensem que en el temps del gran escriptor de contes infantils, Hans Christian Andersen, les obres dels autors de renom com ell mateix, des del moment en què es traduïen a altres llengües, escapaven totalment del control de l'autor, que no rebia, en la majoria dels casos, cap remuneració.

Com en tants altres assumptes, en el de la propietat intel·lectual, el dret ha anat establint les regles del joc i protegint els interessos dels artistes i autors. Interessos que en l'actualitat i amb els sistemes de reproducció i les immenses possibilitats de difusió, poden arribar a tenir un contingut econòmic molt notable.

Malauradament la protecció no és tant rigorosa quan es tracta dels eventuais drets de propietat intel·lectual de col·lectius més modestos i amb menys capacitat d'influència. Em refereixo als drets que puguin existir sobre expressions de cultura tradicional d'algunes minories o fins i tot expressions de folklore tradicional i produccions que inclouen elements característics de l'herència cultural i tradicional desenvolupades per comunitats o grups d'individus molt concrets. Es tracta tant a expressions verbals o escrites, tals com contes o llegendes tradicionals, o poemes, com a símbols, dibuixos, elements decoratius, formes especials, expressions musicals; també danses, rituals i fins i tot expressions artístiques més tangibles, com ara objectes d'artesanía, instruments musicals, formes arquitectòniques i un llarg etcètera.

Sovint aquestes expressions constitueixen una part important del patrimoni cultural d'alguns pobles o minories, i la seva manca de protecció implica que els seus símbols, històries, dibuixos o al·legories es puguin reproduir sense cap cost i, en ocasions, amb importants beneficis dels quals els veritables creadors dels elements no en veuen ni un cèntim.

I el que, en cert sentit, és encara pitjor: que aquests elements, en una utilització purament mercantilista es puguin treure totalment de context, banalitzar-se i fins i tot esdevenir greument ofensius pel col·lectiu que els ha creat, sense que aquest tingui

cap arma legal per defensar-se.

A més a més, les expressions de la cultura popular i minoritària representen un element molt important d'identitat per la comunitat a la qual pertanyen; sovint fins i tot poden arribar a tenir un caire màgic o sagrat. I alhora constituir una font de riquesa i desenvolupament per aquestes comunitats.

Però la protecció d'aquests drets a favor de les minories troba un important impediment i enemic en un concepte jurídic que és el que els drets que es podrien protegir formen part del domini públic. Aquest concepte es refereix al fet que els drets de propietat intel·lectual que corresponen a certes expressions de cultura tradicional o minoritària no pertanyen a ningú en concret, i per tant són de lliure utilització per tothom i amb la finalitat que desitgi.

Una qüestió de titularitat de drets ve negant a importants col·lectius obtenir una protecció eficaç sobre el treball i les creacions realitzades a través d'anys i anys pels individus de la comunitat i un sistema prou clar que els permeti aturar qualsevol utilització grollera, malintencionada o simplement contrària al seu esperit, d'aquests elements culturals.

Pensem que sovint la tradició cultural i l'anomenat folklore són els únics elements que algunes comunitats tenen per sortir o intentar sortir de la misèria mil·lenària a la qual se'ls ha condemnat. Em ve a la memòria un grup d'indis inques del Perú, pertanyents a una oblidada comunitat, que havien treballat molt en la recuperació d'instruments musicals dels seus avantpassats i havien creat tota una col·lecció de figures fetes de fang i que eren instruments que, en bufar per algun dels seus orificis, reproduïen màgicament el cant o el so dels animals que representaven. Era una cosa extraordinària la precisió i la nitidesa del so i una pura meravella la forma i el color de les figures. Probablement era la seva única font d'ingressos i ells n'eren els creadors o els veritables representants dels antics creadors. Per què, doncs, no se'ls dona l'oportunitat de defensar la seva creació col·lectiva, seva i de tantes generacions anteriors que s'han dedicat a aquest treball artesanal?

Hi ha alguns exemples que aporten una certa llum al problema. Els artesans de Colòmbia s'han unit per defensar les seves figures, els seus dissenys i les seves pintures, contra les imitacions i els plagis i la seva administració ha potenciat una llei que els permet enregistrar i protegir els seus drets sobre un tipus de figures ceràmiques antropomòrfiques i el seu disseny i estructura.

Encara un altre exemple: un fabricant de roba de bany de Nova Zelanda, va aprofitar uns dibuixos pertanyents als maoris per estampar les seves peces. Abans, però, va demanar permís a la col·lectivitat maori i es va comprometre a pagar-los part dels seus guanys.

Són exemples que semblen llunyans i gairebé formant part del mateix folklore, però en temps en què els homes necessiten afiançar una certa identitat davant la tempesta de la globalització, aquesta petita protecció als drets sobre creacions tradicionals, folklòriques, realitzades per minories, és de cabdal importància.

I no només per preservar les tradicions de tribus llunyanes, sinó per defensar qualsevol tipus d'expressió artística de minories d'arreu del món i per evitar que es vegi tergiversada o humiliada per un ús que no li correspon.

Correlació i causalitat: un error massa quotidià

Per Albert Grau

El nombre d'usuaris actius de Facebook és el causant de la crisi econòmica grega.

Estrany, oi? Aquesta conclusió s'extreu del fet que el nombre d'usuaris de la famosa xarxa social i els bons a 10 anys del govern grec han tingut un creixement relatiu molt semblant des de l'any 2005. Òbviament, el fet que Grècia es trobi en l'estat en què es troba no és culpa nostra en entrar cada dia al nostre compte, però analitzar dades porta implícit el risc de relacionar fenòmens totalment independents. És per això que cal tenir una cosa molt clara i que enunciaré de la següent manera:

“Correlació no implica causalitat”

Perfilarem millor aquesta afirmació:

Siguin dos fenòmens A i B, direm que estan correlacionats si podem observar per simple comparació una relació aparent entre ells. D'altra banda, tindran una relació de causalitat si un dels dos és causa de l'altre, és a dir si A provoca B o viceversa. Hem afirmat, doncs, que la relació aparent entre dos fenòmens no és motiu suficient per concloure que un provoca l'altre. No hem parat a pensar, però, en la possible existència d'algun altre fenomen que no estem observant (el qual anomenarem C) que pugui relacionar els altres dos. En el nostre cas del Facebook i Grècia, podríem postular que C fos l'evolució de les societats en aquest període de temps: d'una banda, ha portat que moltíssima gent hagi pogut accedir a les noves tecnologies i d'altra banda ha evolucionat fins a un marc de crisi econòmica. Això ja és molt més raonable!

El que acabem de dir ens pot semblar obvi, però si analitzem una mica millor què fem en el nostre dia a dia veurem que dur la contrària a allò que hem enunciat sembla ser una de les nostres activitats preferides. Ens creiem la gran majoria de relacions aparents que observem. D'aquest fet en surt una de les majors col·leccions de comportaments absurds de la humanitat: deixar la vorera per no haver de passar per sota una escala, preocupar-nos com mai si trenquem un mirall, creure que som “gafes” i que tot ens surt malament perquè sí o evitar a qualsevol preu que un gat negre passi per davant nostre. I com aquests, molts més. Realment, algú creu que perquè un felí ens passi per davant ens caurà el món al damunt? Potser no, però els humans tenim la necessitat de saber en més o menys grau què ens espera en un futur, i la nostra tendència a relacionar fets per poder-los predir més endavant és bestial. Cal destacar que més enllà del batut de malastrugances, aquest comportament es generalitza a qualsevol àmbit. Posarem un exemple que ens permetrà veure com en són de po-

tents les assimilacions que fem: l'efecte placebo.

Molt conegut, fa referència a l'efecte que pot tenir, per exemple, una substància innòcua sobre un individu. S'utilitza sobretot a l'hora de fer assajos per determinar l'efectivitat de medicaments: es dona a un grup de pacients el medicament a comprovar i a un altre una substància innòcua amb la mateixa presentació. Si al final del tractament s'observa en els que han rebut el medicament una millora significativa respecte dels que han pres el placebo, es procedirà a la utilització de la nova medicació per fins curatius. En cas contrari, el medicament no haurà fet l'efecte esperat i es descartarà.

Tot i que es pot fer un molt bon ús del placebo, no falten les formes d'utilitzar-lo per lucrar-se: la gran majoria de teràpies alternatives ofertes per curanderos es basen en aquest efecte: el pacient, que creu que amb aquesta tècnica miraculosa es curarà, es relaxa, hi confia. Si en un moment se sent més bé, pensarà que és efecte de la nova teràpia i s'iniciarà un cicle viciós de creença cega que durarà fins que la malaltia acabi desapareixent per ella mateixa. Òbviament, el pacient creu que l'ha curat l'alternativa a la medicina clàssica.

Cal tenir en compte que l'estat de relaxament i felicitat provoca que el nostre cervell segreti analgèsics naturals que porten a una aparent sensació de benestar, però que no tenen efecte sobre cap dolència física. I ésser optimista sempre ajuda a superar les malalties. Aquest fet, però, també apareix amb, per exemple, l'esport o el sexe. L'exercici (i l'acte sexual) porten a secretar aquestes substàncies de forma presumiblement molt més econòmica que els serveis d'algun farsant o cert producte miracle. Ja tenim el nostre fenomen C, les hormones que secretem quan ens sentim bé, i no cap parafernàlia en la qual hem de creure per què funcioni.

En el cas d'alguns trastorns psicològics, el placebo sol tenir encara més efecte, ja que com que no hi ha una base de dolor físic que acompanyi al trastorn i que pugui fer empitjorar el pacient de forma contínua, el cicle de benestar pot culminar en la desaparició del problema sense cap recaiguda.

Per acabar de remarcar la potència del placebo, i enllaçant amb la nostra tendència a relacionar fets sense relació necessària, destacarem com la presentació del placebo en modifica l'efecte. S'ha vist que, donant una mateixa substància sense cap efecte real, si era en forma de pastilla tenia un cert efecte, però si aquesta era més grossa, el pacient notava una millora més gran. A més a més, si el comprimit era de colors o era en forma de càpsula, l'efecte placebo es maximitzava: la nostra percepció de l'eficàcia d'allò que prenem modifica l'efecte que ens provoca, i relacionem fortament com veiem els medicaments de veritat (de nou el famós fenomen C).

Un exemple d'aquesta relació és l'homeopatia. Tot i no tenir base científica ni sòlida, ni estudis que en demostrin cap propietat més que la de placebo, s'ha mostrat en molts casos substitut de dolències reals que requereixen tractament real i no el producte d'una pseudociència. El motiu de la seva popularitat és l'efecte boca-orella de la gent del carrer. La típica expressió “Conec a algú que li ha funcionat” o “A mi em va bé” sense tenir en compte el que acabem d'explicar ni el fet que si s'observa el seu efecte en mostres grans de població l'efecte no és superior a qualsevol altre placebo, ha portat a que tingui una gran acceptació (i ha fet als seus distribuïdors, d'or). Cal destacar que el que hi ha dins d'un potet de homeopatia només son

boletes de sucre, res més! No justifica ni de lluny el seu preu, però es clar: "Si val diners, ha de funcionar", no?

Considerant tot el que hem vist fins ara, m'agradaria remarcar que l'únic tractament contrastat que funciona és el tractament mèdic, i que sota cap concepte s'hauria de substituir cap teràpia que ens hagin pogut facilitar en un hospital per algun mètode alternatiu. I que en cas de recórrer a teràpies alternatives, fos sense abandonar el tractament mèdic. Contràriament, només estarem posant en perill la nostra salut, tot confiant-la a la superstició.

Per què, si no ens creiem que un gat negre porta mala sort, no dubtem de l'efecte d'unes quantes boles de sucre sota la llengua, o dels d'un parell de mans manipulant-nos una cosa mística que anomenen aura?

Ja per acabar, us deixo amb un molt bon exemple de relacions aparents: s'ha trobat una gegantina correlació entre la disminució de pirates al Carib i l'augment de temperatures global al nostre planeta. Correlació o causalitat? Ens haurem de fer pirates per salvar el planeta? Crec que ara ja podem veure quina és la resposta correcta.

I recordeu: Correlació no implica causalitat.

El Centre d'interpretació del Castellot de Bolvir

Per Guillem Lluch Torres

Aquest mes de setembre s'ha començat a construir a Bolvir el Centre d'Interpretació del jaciment ibero-romà del Castellot, el poblat ibèric més important descobert fins ara al Pirineu. La troballa es va fer l'any 1991 i des d'aleshores el procés per donar-li la visibilitat que és mereix ha estat llarg. L'any 2005 es van començar a fer treballs i cates gairebé cada any, i en cada edició van anar apareixent sorpreses.

Veient la magnitud que adquiria el projecte, l'ajuntament de Bolvir va decidir comprar el terreny on s'ubica el jaciment, així com el terreny del costat, per facilitar l'accés dels arqueòlegs. Fa un parell d'anys, l'actual equip de govern va començar a treballar en la idea de fer-hi un centre d'interpretació, per tal de difondre la importància de les restes. Inicialment, el consistori no va trobar resposta en cap administració per tal d'obtenir el finançament necessari per tirar endavant el projecte. L'any passat, però, el Departament de Governació de la Generalitat va atorgar una subvenció dels fons europeus Feder, i això ha permès engegar les obres.

El centre d'interpretació constarà d'una part museogràfica, on s'explicarà la rellevància del jaciment i que es complementarà amb una visita a les restes; i una àrea de treball per als arqueòlegs. Si tot va bé, el centre estarà acabat i museïtzat a finals de l'any 2014. Tot plegat, serà una molt bona notícia per a la comarca, que veurà com la seva xarxa museogràfica s'amplia. La conservació i la difusió del patrimoni comarcal és una tasca molt important i és bo que les administracions locals n'estiguin conscienciades.

Cerdanya va guanyant a poc a poc espais que expliquen la nostra història, com el Parc dels Búnquers de Montellà i Martinet, les restes recuperades del castell de Llivia o, en un futur no gaire llunyà, aquest jaciment del Castellot de Bolvir. Això no tant sols és positiu per a la conservació del nostre patrimoni, sinó que pot contribuir a dinamitzar el turisme cultural a la comarca: un turisme que efectivament no mou grans masses, però que pot ser un bon complement als atractius habituals de Cerdanya.

Realment ens interessa què fan?

Per Alfons Mills Munt

De tant en tant, parlant amb algú que viu permanentment a Cerdanya, sents la queixa que entre setmana és molt difícil fer massa cosa a la comarca. Anar a sopar segons quin dia és missió impossible i ja no diguem fer alguna activitat cultural o social. Tot es reserva pel cap de setmana quan la població augmenta degut a la visita dels turistes, amb segona residència o no. I això provoca un sentiment de segon plat on ni al teu territori pots sentir-te protagonista de les activitats que es fan. De dilluns a divendres, alguna activitat formativa i la partida en algun bar són els protagonistes de la vida d'oci ceretana. Anar al gimnàs a fer esport o aprofitar l'aire lliure, encara que faci fred, per gaudir de l'extraordinari entorn. Alguns, en els mesos propicis, tenen hort o aprofiten per arreglar el seu jardí. Altres aprenen idiomes o es beneficien d'algun taller muntat per l'ajuntament de torn. Com es pot detectar, tot és proposar-se alguna activitat i portar-la a terme, el ventall és prou ampli. Evidentment que no hi ha molta oferta teatral o cultural en general però aquestes activitats també van lligades a la superpoblació, i això ja sabem que té els seus inconvenients. Els hiverns per aquí són durs i es fan llargs. Però la societat ceretana atida per temptacions com internet, la lectura, la TV i un llarg etc. també ja sol fer més vida casolana per tradició i esperit de supervivència.

La prova és que quan es fa una activitat en cap de setmana tampoc el públic local és el protagonista. El Grup de Recerca de Cerdanya ho sap molt bé. Llevat d'excepcions comptades, normalment en els seus magnífics actes culturals o científics, hi ha molta participació forània i un públic molt fidel i reduït local. La mateixa proporció que en la massa social del Grup, eminentment d'àmbit ceretà en els seus objectius científics i culturals però amb una part molt significativa dels associats de fora de la comarca. És curiós observar com aquells amb els que parlava i es queixaven que poc es pot fer a la comarca no se'ls veu mai en aquests actes. I és que clar, el cap de setmana alguns potser treballen, o aprofiten per marxar a fora, o no els acaba d'anar bé l'hora, etc. També s'entén que per davant de tot hi ha la llibertat per decidir anar-hi o no.

Existeixen exemples en els quals la vida social ceretana surt de casa massivament i fa acte de presència en algun indret molt determinat en major o menor mesura. La inauguració d'un local nocturn, una obra de teatre local, un acte massiu per promocionar el poble, una festa determinada o una convocatòria concreta.

Però ni esdeveniments tant nostrats com la celebració d'un partit d'hoquei gel li costa omplir amb la facilitat que ho feia abans. Encara que els preus s'hagin ajustat, no jugui per tv un

conegut equip de futbol o sigui en un horari més propici per anar-hi en família.

I ja no parlem d'esdeveniments més concrets com el passat Certamen Internacional de Curtmetratges de Cerdanya, en la seva tercera edició. Un festival amb molt nivell i que no aconsegueix reunir en una sala de projeccions a més de 20 persones. Els que hi assisteixen surten encantats de les projeccions. Em resisteixo a admetre que a ningú no li agradi el cinema gratuït.

Segurament és el peix que es mossega la cua. I els promotors i associacions que de forma altruista o no decideixen preparar algun esdeveniment, ho fan pensant en períodes de màxima afluència de gent de fora de la comarca. I s'aprofiten aquestes dates per mirar de fer negoci i activitats d'entreteniment. I aleshores poca cosa es fa per una població més reduïda que tampoc participa activament de la vida social de la seva comunitat.

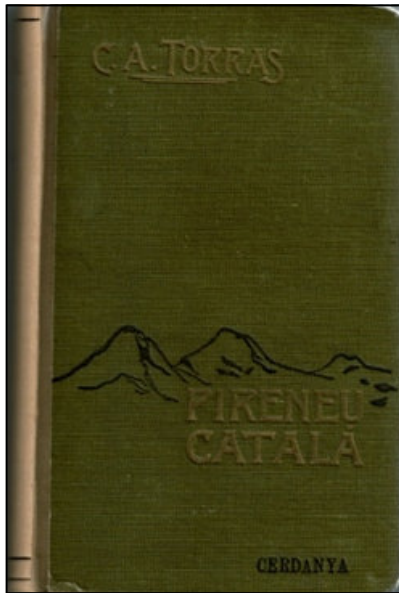
Però en la meua opinió vivim en una societat on volem les coses en el moment que les pensem, no quan estan programades. Així, que si tenim el contingut a internet o en una sala, preferirem accedir-hi mitjançant la xarxa còmodament des de casa i en el moment que creguem oportú. I si no hi ha més remei i l'activitat ens interessa molt, ens hi desplaçem.

Ens interessa el que es programa. Sí, però vivim enmig de tants inputs i bombardejos continus d'activitats, vida social, família i moltes altres obligacions que ens limiten i condicionen els moments de poder adonar-nos que hi ha activitats interessants més sovint d'allò que ens pensem i que ens satisfarien plenament les nostres inquietuds culturals i necessitats existencials.

Parlem de llibres que parlen de Cerdanya: Cerdanya, Pirineu Català, de Cèsar August Torres

Per Albert de Montjuïc

Quan el 1924 es va publicar aquest volum IX de les guies itineraris del *Pirineu Català*, corresponent a la *Cerdanya* de Cèsar August Torres, ho fou a títol pòstum ja que l'autor feia uns mesos que havia mort, i foren "les mans pietoses" dels seus fills que l'acabaren.

Cèsar August Torres fou un dels nostres més grans pirineïstes, que a més va saber proporcionar-nos les guies imprescindibles per descobrir el Pirineu i d'altres indrets relacionats amb aquest nervi muntanyós que ens ha fet d'eix i també de frontera i que forma part de la nostra història cultural, política, social i patrimonial.

I he començat parlant d'aquest llibre perquè crec que és poc conegut i mai no ha estat reeditat. Les guies del Pirineu Català de Cèsar August Torres crec que són insubstituïbles, malgrat que els anys les han deixat aparcades, però és que les carreteres i els indrets en molts aspectes han canviat. Però els camins carreters i els corriols encara hi són i potser han augmentat pel trànsit que la vida moderna ha comportat dins del nostre Pirineu.

Tinc, però, una altra raó per començar aquesta colla d'articles sobre "**Parlem de llibres que parlen de Cerdanya**", amb aquest volum, per mi entranyable: quan de petit a casa volíem anar al Pirineu, la meua mare, que era una entusiasta de la nostra geografia i sobretot de les muntanyes i del mar, ens abocava a llegir la guia-itinerari corresponent a la comarca que volíem trepitjar per explicar-nos com aquestes guies eren de precises i clares en l'exercici de cicerone, tant com de guia pirinenc, que necessitàvem per fer l'excursió i pujar al pic...

La *Cerdanya* de Cèsar August Torres no és pas un llibre més dedicat a aquest petit país pirinenc, sinó potser el més clar en el seu conjunt dins dels llibres publicats en el primer terç del segle XX.

El llibre, de 336 pàgines, conté 135 itineraris ben descrits amb 171 fotografies en blanc i negre totes elles molt clares i interessants, i amb una taula alfabètica que ens serveix per trobar-ne els indrets a on volem dirigir-nos i la seva relació dins d'altres itineraris descrits.

Magnífica presentació, doncs, d'aquests llibres, tenint en compte que anaven dirigits a muntanyencs i a gent interessada a visitar el Pirineu. El llibre que podríem ara qualificar de butxaca, amida 18 x 11 cm., és imprès en paper satinat que el fa agradable a les nostres mans. I té una característica que a mi em fa agradable tant a la vista com en el disseny: l'angle de les pàgines estan en rom, no en angle recte. Això explicaria que el llibre vol ser apte per posar-ho en una motxilla o en una bossa de costat que abans eren habituals en aquest sacs d'excursió. També és d'interès destacar que hi ha uns petits advertiments pel que fa a possibles variants que es puguin trobar en els recorreguts esmentats, sobretot pel que fa a vegetació de la zona, doncs "*si al recórrer la comarca trobeu a faltar esplèndides boscúries citades en aquest volum no'm culpeu a mi, culpeu-ne als constants aterradors de boscos que no s'aturen en llur culpadora tasca*". Respecte dels itineraris, l'autor ens recorda que han estat calculats a una velocitat de cinc quilòmetres per hora, a part del temps de les parades per reposar, beure aigua de les fonts, fer les fotografies pertinents, etc.

Les dotze primeres pàgines d'aquesta esplèndida guia ens descriu magistralment tota la comarca tal com és, és a dir com un tot geogràfic, com un país del Pirineu, perquè pugui ser visitat amb els coneixements més exactes possibles; així Cèsar August Torres, descriu "*Cerdanya, Valls altes del Segre*", comprén aquesta comarca: *la Cerdanya propiament dita, la Batllia o petita Cerdanya, el Baridà, les Valls del Carol o Querol y de la Llosa y'l Pla de la Perxa. Forma en son centre una extensa y magnífica plana, ab els seus alts y baixos, d'uns 21 Kilòmetres de llargaria per 7 en sa amplaria mitja, no baixant de 1.000 metres sa altitud sobre'l mar; està coberta d'hermosos prats y arbreda, en sa major part, y salpicada d'un teixit de pobles, veïnats y caserius que gairebé's toquen els uns ab als altres y dels que'n ressurtan les viles de Puigverdà, Llívia y Bellver en la Cerdanya espanyola y Sallagosa, Montlluís y Osseja en la Cerdanya francesa. Tanca son circuit, que ve a formar una figura oval, un gegantesc murallam de ferrenys muntanyes que s'aixequen sovint a l'alçaria de prop de 3.000 metres y que no baixen gair4 dels 2.000. Aquest circ no té altre sortida que'l Forat de la Seu, gorja per a on s'escorre'l riu Segre en son extrem SO. D'aquesta colossal cintura se'n desprenen estreps més baixos de serra que avancen dret a la plana formant valls ferèstegues y engorjades unes voltes y festoses y rioleres altres.*"

Vet aquí una clara i ben marcada comarca que qui fou president del Centre Excursionista de Catalunya, coneixia a pams; encara descriu en la seva introducció totes les carenes i en senyala els cims i llurs alçades, per descriure després les valls i els rius i rieres que desemboquen al Segre. Igualment cita les esglésies que creu que són les més importants pel patrimoni cerdà i pels seus tresors artístics i arquitectònics i deixa constància dels elements principals pel que fa a clima, fauna i flora, així com els pobles d'una i altra banda.

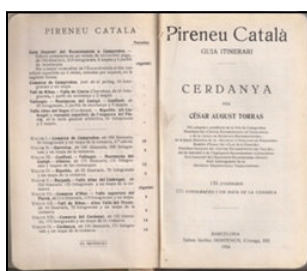
Per aportar-hi un punt en la formació d'aquesta comarca en diu que "*tots els indicis senyalen haver sigut la plana de Cerdanya un grandíol llac que s'estenia des de La Perxa a l'estret d'Isòbol, seguit d'altre més petit d'uns 7 kilòmetres de llarg a ponent ab una amplaria mitja de 3 kilòmetres de N. A S., en lo que forma la Batllia, des de l'estret d'Isòbol a l'engorjat del Martinet.*" I afegeix amb contundència que "*la riquesa principal de la Cerdanya li proporcionen sos fèrtils prats; grosses ramades de bestiar de tota mena se nodreixen de sa rica hèrba,*

essent molt estimades ses vaques y vedelles y molt recomanada sa raça cavallar”.

No hi pot faltar una síntesi d'història de la Cerdanya amb les corresponents divisions de la comarca com a fets polítics i no pas geogràfics, tant dins del repartiment provincial espanyol com en els districtes francesos. Tanmateix explica les varietats de fauna que hi deuria haver a la Cerdanya en èpoques passades, com també els valors naturals de bosc, terres de cultiu, recs, mines, aigües sulfuroses, etc, com les divisions i concentracions de població existents. Inclou alhora un plànol de la comarca extensible molt detallat pel seguiment dels itineraris explicats.

Finalment Cèsar August Torras enumera les rutes de ferrocarril i carreteres per arribar i sortir de Cerdanya, tot fent menció també del ferrocarril de la línia Barcelona-Puigcerdà que *“té de donar molt moviment tan turístic com comercial a Cerdanya, el qual augmentarà encara molt més quan hi arribi la línia francesa pel costat d'Aix. Aquest privilegiat país serà molt més conegut, tal com se mereix, resultant així més concorregut y visitat”.*

Per acabar, voldria indicar pels possibles bibliòfils, que la col·lecció de llibres del “Pirineu Català” de Cèsar August Torras, és difícil de trobar en les llibreries de vell, però no impossible, i que tenen el prestigi i valoració que aquest tipus d'obres es mereix, per la seva extraordinària pulcritud en l'edició i per la pròpia consideració d'ésser potser els millors llibres d'excursions dins de la seva categoria històrica, tant pels anys en què foren publicats, com pel coneixement que es desprèn de la seva informació que aporten. No és estrany, doncs, que sigui un llibre de preu alt en la seva valoració de llibre vell o ja introable. Pels amants de Cerdanya i del Pirineu Català en general els hi recomano, ja que tenen el do principal de ser quasi els primers en recórrer les nostres muntanyes amb l'esperit d'investigació, recerca i excursionisme científic i en la valoració del nostre patrimoni natural, arquitectònic i artístic de cada lloc. Tenint en compte però que aquesta col·lecció de llibres fou editada a partir de 1902, C.A. Torras va trigar uns vint anys en acabar-la, i aquest dedicat a la Cerdanya en va ser el darrer, a causa de la seva mort el juny de 1923. Aquest és dels llibres que no pot faltar a cap biblioteca pública cerdana.

L'espanyolització dels alumnes catalans per tapar la via d'aigua o Els francesos sí que ho van fer bé.

Per Erola Simon Lleixà

Liberté • Égalité • Fraternité

RÉPUBLIQUE FRANÇAISE

A cara descoberta, el ministre espanyol d'Educación y Cultura va dir que calia espanyolitzar els alumnes catalans després d'assenyalar el model d'immersió lingüística català com el responsable de l'auge independentista. Més enllà de que aquestes paraules evidencien un desconeixement profund de què passa a Catalunya i perquè passa, aquestes afirmacions m'han fet pensar en els nostres veïns francesos.

La France republicana, tan lliure, ingualitaria i fraterna fa molts anys que va tallar d'arrel i resoldre per sempre més els problemes que les nacionalitats que incorpora li podien causar.

La política de dissolució d'identitats que França va portar a terme a princis del segle XX va ser d'una enorme eficiència i es va vehicular a través de l'escola i l'administració. A base de destinar professors i funcionaris de parla francesa als territoris de llengua i cultura pròpia va aconseguir uniformitzar l'Estat. Tant eficient va ser l'operació que en pocs anys la població va acabar percebent la seva llengua ancestral com una parla de segona fila pròpia de societats rurals ignorants, de la qual quasi calia avergonyir-se. El prestigi de l'estat francès, un Estat de llibertats i de cultura, va col·laborar a generar aquest corrent de confiança amb qui reprimia els “patois”. Per tot això els primers a menystenir la llengua pròpia eren els seus parlants, els quals recomanaven l'ús i l'aprenentatge del francès als seus descendents amb el pensament de que aquesta sí, era una llengua de cultura i de progrés.

No cal anar gaire lluny per veure l'exemple de tot això que dic. En tant sols tres generacions l'escola pública francesa ha transformat la llengua catalana pròpia de la terra cerdana en una llengua relegada a l'àmbit domèstic i en clara regressió. Actualment la catalanitat en terres de l'Estat francès és poc més que una etiqueta turística.

Ara bé, per molt que s'hi esforcí el senyor Ministre, estic convençuda que a Catalunya l'estima i el respecte per la llengua és tant gran i està tant generalitzat que cap operació d'espanyolització és possible a través de les escoles ni de l'administració. Una ofensiva d'aquest tipus trobaria l'oposició frontal d'un país sencer convençut que la llengua catalana és la bastida de la nostra societat i el més gran distintiu de la nostra condició de catalans.

Des de la meua manera catalana de veure les coses, tot el coneixement és patrimoni que ens enriqueix, ens fa grans, crítics i lliures, i és per això que lamento l'actitud del Ministre perquè desmereix tot el que té de gran la llengua i la cultura des de la que parla, que és molt.

Muntanya i esport: On és i on posar el límit?

De la sostenibilitat a la recerca del desconegut

Per Oriol Mercadal

Foto: Gael Piguillem

A Cerdanya i al Pirineu en general fa més un segle que muntanya i esport van de la mà. Els pioners eren sobretot exploradors i aventurers, apassionats pel desconegut. Dècades després arribaria el boom de l'excursionisme i a Catalunya, més específicament, del de caire científic, on es barrejaven disciplines com la botànica, la geologia i l'arqueologia amb el muntanyisme o l'espeleologia. El plaer majoritàriament passava per caminar, fer travesses i escalar, que a l'hivern es convertien en ascensions o descensos sobre neu i gel, amb esquís i piolets i sovint en grup o cordades. De fet, el viatge en si mateix fins a la muntanya –i l'aproximació que hom diria avui– ja era de per si una petita (o gran) aventura fos pel mitjà que fos: primer a cavall i amb matxos, posteriorment en tren i finalment en cotxe (que no pas grans turismes i molt menys tot terrenys). La segona meitat del s. XX veuria la introducció a la muntanya de nous enginyers mecànics que facilitaven l'accés a la mateixa i permetien ascendir o davallar dels cims en un temps menor i amb menys esforç. A les darreres dècades del segle es produí el naixement explosiu dels anomenats esports d'aventura o de risc on la descarrèga d'adrenalina passà a ser la gran protagonista. I en els darrers anys ha estat el fet de córrer el que ha esdevingut un veritable fenomen de masses en integrar sensació de benestar, facilitat de pràctica i un relatiu baix cost de l'equipament. Inicialment les curses més populars eren de distàncies més o menys curtes, com la Jean Bouin o les més recents curses dels Bombers, del Corte Inglés i en darrer terme la Sant Silvestre barcelonina, però amb el temps deixarien pas a les maratons i sobretot a les avui popularíssimes mitges maratons urbanes, barreja de sensacions i de lluita aferrissada amb el crono i contra un mateix. I a continuació, els amants de la muntanya traduirien això en curses o raids que resseguien desnivells d'una certa rellevància. No obstant, quan molts creien que la marató era el símbol i alhora el *summum* del que podia córrer l'atleta amateur, en els darrers anys s'ha anat imposant la ultra distància, un anar més enllà a la recerca del límit desconegut, de la capacitat de patiment del propi cos i ment sota condicions adverses extremes. Són les anomenades *ultratrail* i les *iron man/iron woman*. I és aquí on avui em vull aturar, en forma de reflexió, tot aprofitant la cursa *Cavalls del Vent* recentment i parcial celebrada en terres cerdanes, com a exemple d'una nova tendència a magnificar-ho tot, a emular els professionals cada cop per part de més gent, a sumar quilòmetres i desnivell, a cercar la màxima dificultat i mentre es mira de cobrir el recorregut en el menys temps possible. I alguns em direu: "això ja passava abans, ha passat sempre" i us respondré que en part sí, però fins fa quatre dies això estava a l'abast

de molt poquets, d'uns escollits, d'un reduït nombre de persones altament preparades mentalment i física, i alhora disposades a tot, per als que fins i tot la mort entrava en els seus plans més immediats, perquè en alguns casos els assatjava en qualsevol revolt, esquerda o accident imprevisit a la muntanya, tot esperant una petita errada o un defalliment –que, de pas, ens recorda que som humans. El problema, entenc, és que avui tant l'accés a la muntanya com a les curses (i ara ja a les curses de gran recorregut, desnivell i dificultat) s'ha massificat –com ho pugui haver fet la collita de bolets o els *trèkings* a l'Himàlaia– però alhora han experimentat un creixement geomètric on les creixents dificultats sobrepassen de forma vertiginosa la preparació i els límits físics dels corredors amateurs. A tall d'exemple, no em sembla gens normal que en una cursa abandoni un 75% dels corredors, ni tampoc ho són les cada cop més freqüents morts per factors diversos o per la combinació de més d'un, com la hipotèrmia, l'esgotament dut al límit o senzillament, la mort súbita. I aquesta freqüència, segurament barrejada amb qüestions genètiques, un deficient control mèdic, etc. fa que molts/es dels que fem esport habitualment coneguem algú de molt proper que ho hagi patit o fins i tot que hàgim experimentat en la pròpia persona.

Les curses "populars" són un dels pocs esports en què professionals i afeccionats es confonen en un mateix grup i carrera –malgrat que pugui sortir per nivells o calaixos–, i d'aquí la seva grandesa, però també passa que les curses cada cop resulten més exigents i la gent més i més ambiciosa: ja no n'hi ha prou amb fer 42 km, cal fer-ne 100, 180, 250... i "patiment" sembla sinònim de satisfacció i "acabar" d'eternitat, costi el que costi. Renunciar a córrer o plegar a temps (entre altres coses per poder estar millor de cara a la propera cursa, no lesionar-se o, en els pitjor dels casos, no patir cap lesió greu) són conceptes creixentment menystinguts.

El que us dirigeix aquestes paraules, de gairebé cinquanta anys, he fet esport des de fa més de quaranta anys, ha format part de la filosofia vital i potser fins i tot puc dir que m'ha salvat la vida. N'he practicat de familiar, escolar i federat, i ho he fet per gaudi i també per aprendre a competir, per bé que mai d'una forma professional, remunerada. Entenc l'esport com un aspecte més de la formació de l'individu, de compartir experiències amb els altres, de fer pinya i entenc la muntanya com un espai plural on trobar-nos i on a més hi conviu una multitud d'éssers i es dona un munt de fenòmens que la fan única i canviant. I per això, sobretot, cal entendre-la i respectar-la.

Alhora, us puc ben dir que pel sender de l'esport també he trobat, sense voler-ho, el patiment dut a la màxima expressió, en primera persona i també en la pell dels altres: de l'infart personal a l'amic que moria en una competició anomenada "popular". I és per això que cada vegada se'm fa més difícil entendre com i per què alguns i algunes cerquen el límit d'una forma tant desmesuradament irracional, amb un afany d'acostar-se perillosament a la feble línia que separa el present del més enllà i de fer-ho a canvi de tan poc. O és potser aquest el preu que li posen a la relació amb la muntanya, la natura, la resta d'éssers humans i fins i tot a la seva pròpia vida? Vull creure que potser és pel fet que veritablement mai no han tastat la mort de ben a prop. I és precisament perquè jo he estat a tocar d'ella almenys en dues o tres ocasions i perquè sé que la muntanya ni és un estadi ni tampoc la xarxa urbana; la muntanya és, per damunt de tot, viva, i per això té la capacitat de donar-nos molt, però també de treure'ns encara més, i sovint ho fa d'una volada, d'un cop de dalla implacable.

La Núria Burgada, la mare d'en Kilian, en un programa de TV de Catalunya de recent emissió, mitjançant unes profètiques paraules alertava del fet que molt pocs se semblaven al seu fill, que no era un bon model ni necessàriament un referent per ningú i deixava entreveure que era perillós pensar que qualsevol podia assolir les mateixes fites amb una certa dosi d'esforç. I és que la majoria no veuen —per bé que l'admirin— que en Kilian no només s'entrena a muntanya, sinó que ha crescut en ella, vivint-la i patint-la a diari, en un entorn familiar únic; és allà, a l'alta muntanya, on s'ha fet fort físicament i mental perquè en forma part d'ella. I tot i això sap que té un límit i malgrat el risc que impliquen les seves actuals gestes mira d'entendre el millor possible l'escenari que trepitja en cada moment, a cada competició, per tal d'evitar el perill, sempre imminent.

Fenomen social, fruit dels temps que corren, bogeria col·lectiva, moda passatgera...? No ho sé, però personalment penso que o bé hi ha molta gent que no s'estima prou la seva vida —potser fins i tot per ignorància o inconsciència— o que malauradament no han sabut llegir prou bé el llenguatge del seu cos ni tampoc entendre el veritable esperit de la muntanya; i en el pitjor (en la meua opinió) dels casos, s'han quedat pel camí. I això es troba a l'extrem oposat del concepte de "sostenibilitat" que precisament tant agrada emprar a bona part dels que l'estimem.

Foto: Gael Piguillem

La maduració de Catalunya

Per Jaume Piguillem Pérez de Rozas

Catalunya es troba en un punt important de la seva història. Els catalans, deixant de banda les seves posicions ideològiques, es veuen immersos en un debat constant sobre temes tan transcendents com l'autodeterminació dels pobles, el concepte de nació i el xoc de Catalunya amb Espanya. Per a molts, no és un debat nou, però cal destacar alguns fets que demostren que l'actual debat no és com els anteriors.

En primer lloc cal fixar-nos en què es tracta d'un debat transversal. Ha arribat a tota la societat catalana, als polítics i, el que és més important, a la societat espanyola. Per a Espanya, ha arribat el moment de posar sobre la taula un tema que mai hi havia estat de veres. Fins i tot la societat espanyola es veu obligada a donar la seva opinió. Artur Mas tenia raó quan comentava que des del moment de convocar eleccions fins el dia dels comicis s'engegaria un debat que havia de ser democràtic i pacífic al voltant de l'autodeterminació catalana. I aquest debat ha començat amb força. Tanta, que en molts casos ha passat la línia cap a la intolerància cega i sense condicions. Espanya juga les seves influències en tot això i afirma una i altra vegada que Catalunya mai tindrà un estat propi. Realment, és molt difícil creure una afirmació d'aquest tipus, perquè "mai" és massa temps, però el que és cert és que les circumstàncies han dut Espanya a lluitar amb esforç contra tot això i la paradoxa els brinda l'absurda situació de que, com més lluiten contra aquest anhel sobiranista, més força guanya el "Sí" a Catalunya.

No cal buscar gaire per trobar debats sobre aquesta qüestió molt més realistes i menys idealistes. Les preguntes del tipus, Catalunya seria un estat viable econòmicament? O, Catalunya sortiria d'Europa? Demostren que el debat a la nació catalana s'ha fet madur, ha tocat de peus a terra i ha dit: I per què no? Crec certament que en aquest procés els joves catalans tindran un paper clau. A diferència dels seus pares i avis, han cridat com mai i sense por a represàlies, la paraula màgica. La pregunta que sorgeix és si arribarà un punt en què els crícs, pacífics i amb el cor a la mà, ressonaran tan forts que no sentirem els "peròs" d'Espanya.

Cal fixar dues dates al calendari de tot Catalunya i, fins i tot d'Espanya. El 25 de novembre i el dia en què aparegui la pregunta acordada pel Parlament de Catalunya sobre el referèndum d'autodeterminació. Abans de fer la pregunta i només llegint-la, probablement, sabrem quina serà la resposta dels catalans.

Per cert, no he utilitzat en cap moment la paraula que la llengua de Mas es nega a pronunciar i ho he fet perquè crec que no és important com en diem avui, sinó com apareix reflectida a la pregunta que, recordem-ho, només es pot respondre amb un "Sí" o un "No".

La seguretat a les curses de muntanya

Per Iñigo Soteras, Emma Roca i Enric Subirats

Cada cap de setmana, nombrosos esportistes participen en esdeveniments esportius de llarga durada i alta intensitat, com les curses de muntanya.

Durant aquestes activitats, petits canvis meteorològics poden augmentar el risc de patir patologies mediambientals. Aquest risc es pot minimitzar amb una formació i preparació adequada.

És cert que el nivell d'entrenament físic i els coneixements dels esportistes han millorat en els darrers anys, però d'aquí a assumir que tots els participants d'aquests esdeveniments tenen els coneixements necessaris per minimitzar aquests riscos és una actitud errònia.

Les patologies mediambientals descrites amb més freqüència en aquestes competicions són la hipotèrmia, el síncope i el cop de calor associats a l'esforç i la deshidratació.

Es necessari educar tant als esportistes com als organitzadors d'aquests esdeveniments sobre la forma de presentació d'aquestes patologies mediambientals, quins són els factors que predisposen a patir-les, quins són els símptomes d'alerta i com reduir la seva incidència.

S'ha demostrat que aquesta formació pot ser efectiva mitjançant petits seminaris abans de la cursa o just abans de la inscripció a la mateixa.

Prevenició de les lesions per fred durant els esdeveniments esportius

Generalment, el fred no contraindica la pràctica d'exercici físic i no sol augmentar el risc de lesions, però hi ha escenaris en els quals sí que pot representar un problema de vegades greu, com les immersions, el fred, el vent, la pluja –i tot això sumat a la fatiga i la deshidratació. En aquestes situacions, el cos perd més calor de la que pot produir i es pot produir una hipotèrmia que en ocasions és greu i pot ser mortal.

Els factors de risc més freqüents per a patir lesions per fred durant una cursa de muntanya són els següents:

- La temperatura exterior freda
- L'altitud: la temperatura exterior disminueix 0,65 °C cada 100 m de altitud (aproximadament 1 °C cada 150 m). Per aquest motiu, a partir de 3.000 m la temperatura està generalment sota zero.

- El vent: pot multiplicar per 10 l'efecte del fred
- La humitat (immersió, pluja, neu, suor) pot multiplicar per 14 l'efecte del fred.
- L'equipament inapropiat
- La fatiga
- Els corredors amb un baix índex de greix corporal i poca massa muscular
- Els corredors majors de 60 anys i els nens: tenen disminuïda la resposta fisiològica i conductual al fred.
- Begudes fredes
- La ingesta d'alcohol: produeix una vasodilatació amb pèrdua de calor
- El dèficit d'energia: la manca de glucosa a la sang dificulta la producció de calor corporal
- La manca de son
- Mala forma física
- Las diferències de sexe en la adaptació al fred son atribuïbles a factors antropomètrics i composició del múscul i greix, essent el sexe femení perjudicat.

Prevenició de les lesions per calor durant els esdeveniments esportius

- L'obesitat
- La forma física deficient
- La mala aclimatació al calor
- La deshidratació
- La manca de son
- La diarrea

Gestió del risc

Abans de realitzar una cursa de muntanya, cal identificar els riscos potencials per a prendre les mesures necessàries per a minimitzar el risc.

Un d'aquests riscos és el possible canvi de la meteorologia. En aquest cas, cal avisar als corredors i valorar possibles canvis alternatius de recorregut per a reduir l'exposició al fred o calor. Aquesta avaluació ha de ser contínua, cal que els corredors portin la roba adient a les condicions mediambientals previstes, augmentar els espais on es puguin refugiar, escurçar la cursa o inclús anul·lar-la.

Cal recordar que el major risc de patir hipotèrmia és quan no s'hi pensa (xàfec a la primavera, nevada a la tardor,...). Com ja s'ha comentat, en una situació de baixes temperatures, precipitacions, vent,... la pèrdua de calor és molt més gran que la capacitat que té el cos per a contrarestar-la amb l'exercici físic i això sumat a la fatiga i la deshidratació pot causar la hipotèrmia.

Roba

La roba protegeix de la hipotèrmia disminuint la pèrdua d'escalfor mitjançant l'aire atrapat entre les fibres. Tanmateix hi ha teixits capaços d'eliminar la suor i la humitat de la pell i transportar-la a l'exterior. També hi ha teixits que protegeixen del vent i les precipitacions. Cal adaptar la vestimenta a la situació de la cursa i preveure punts d'assistència per a canviar-se de roba.

En cas de calor, cal vestir roba fresca i sobretot protegir el cap del sol, ja que la manca de protecció del cap és una causa freqüent de cop de calor.

També és aconsellable mullar el cos i la roba periòdicament per a contrarestar la producció de calor.

Si mentre es practica exercici en un ambient calorós, de forma sobtada es nota fred amb esgarrifances, cal interrompre l'activitat, dirigir-se a un lloc fresc i prendre líquids freds, doncs el sistema termoregulator s'ha confós i pensa que cal augmentar encara més la temperatura corporal. Si no es tracta pot produir un cop de calor i la mort.

Menjar i beguda

Quan el clima és fred, el consum energètic augmenta un 10 a 40 %. La ingesta d'hidrats de carboni en forma de begudes calentes ensucrades disminueix el risc d'hipotèrmia.

Durant l'exercici, prendre líquids regularment evita la deshidratació. El color de la orina orienta sobre l'estat d'hidratació. Si és fosc, la possibilitat de deshidratació és alta.

La ingesta de 600-1200 ml cada hora d'una beguda que contingui 4-8% de carbohidrats és útil per a reemplaçar els hidrats de carboni consumits i endarrerir la fatiga.

Conclusió

La realització d'esdeveniments esportius en situacions de fred i calor és segura sempre i quant els corredors, entrenadors, organitzadors, metges de cursa, directores de cursa gestionin correctament el risc.

Constantment cal fer-se preguntes com: com d'intens és el fred o la calor? Porten la vestimenta adequada? Hi ha risc d'hipotèrmia o cop de calor? Estan preparats els corredors? Quines estratègies s'han preparat per gestionar el risc? Hi ha un pla alternatiu per si les condicions meteorològiques canvien?

Però en la major part de vegades, aquestes situacions no haurien de ser un factor limitant per a realitzar competicions esportives amb èxit.

La experiència: alguns riscos de les ultramaratons

Emma Roca

"Quan planifico córrer una cursa llarga, en la que puc estar de 4 fins a més de 20 hores corrent, tinc clar que a la meua motxila hi ha d'anar més que un impermeable lleuger, aigua i algun ganyip.

Aquest any a l'UTMB, l'ultra amb més renom del món, que rodeja durant 170 km el massís del Mont Blanc, van haver d'escorçar el recorregut a 110 km i 6000 m+ degut a l'adversa meteorologia, amb pluja, boira, neu i fred a les cotes altes.

L'organització va obligar a portar 3 capes a la part de dalt i una jaqueta impermeable amb caputxa, amb membrana tipus gore tex o similar, juntament amb uns pantalons també del mateix material. Ademés calia portar uns guants calents impermeables, un gorro i una manta de supervivència d'uns 1,4 x 2 m entre d'altres coses. La motxila no era lleugera, però la cursa ho requeria. Tot i córrer el 90% de la cursa de nit, plovent tota l'estona, nevant en el coll més alt, amb molts trams de boira i en alguns punts vent, només van abandonar un 10% dels 2.500 corredors que prenién la sortida a Chamonix. La majoria dels finishers ho feien en un estat correcte.

Què va passar doncs a Cavalls del Vent amb 84 km i 5500m+? Dels 1.000 participants només van arribar uns 230, van haver de ser evaquats la majoria d'atletes des dels diferents refugis i més d'un va haver de ser ingressat a l'hospital. L'organització només demanava jaqueta paravent, manta de supervivència de 1 x 1 m, gorro i poca cosa més.

El Cadí aquell dia ens va mostrar la seva cara més dura amb temperatures que ja es preveïen baixes, amb una pluja que ja se sabia que no pararia durant tot el dia i amb neu per sobre de 2.100 m. Per què molta gent va sortir amb samarreta de tirants i sense una jaqueta impermeable bona? Per què molta gent no va menjar i beure correctament encara que fes fred i plugués? Tothom, corredors i organització vam subestimar la muntanya, i encara que semblés el jardí de casa, ben aprop de la gran ciutat, aquesta també pot treure els ullals...

Amb els més de deu anys que porto corrent raids d'aventura i maratons de muntanya he après que anar "lleuger" comporta certs riscos. Pots mullar-te, passar fred, gana o set. I no val la pena! Per l'experiència viscuda en els raids, amb moments, especialment durs on a causa de les baixes temperatures o d'anar mullat durant hores, he arribat a hipotèrmies de grau 1, no podia deixar de tremolar i em deia: "menja, menja, i menja!" mirava d'anar el màxim de seca quan es podia i si estava dins l'aigua procurava de moure'm el mínim perquè no entrés més aigua freda dins el meu neoprè,... Sóc molt fredolica i sempre m'ha fet por passar fred.

A la cursa de Cavalls no va ser l'excepció, em vaig canviar el buff 5 vegades, dues de roba i una de sabates, i no vaig parar de menjar i beure tot i anar mullada i fer molt fred. Vaig córrer amb la jaqueta de gore-tex des d'abans del Niu de l'Àliga i no me'l vaig treure fins a St. Martí. Només vaig tremolar una mica baixant de Gosolans cap a Estasen, però m'havia posat caldo calent a Prat d'Aguiló en un bidó i realment se'm va posar molt bé!

És difícil menjar i beure quan es passa fred o vas mullat, quan és fosc o penses que no portes prou aigua, però cal fer-ho i per anar bé 600 ml d'aigua cada hora, on no falti 0,4 g/l de sodi, i 0,7 g/l de potassi. La glucosa no pot faltar en forma de barreta, entrepà, gel, ... i penso que una de les coses més importants és estar-nos-ho passant bé, perquè llavors una és positiva i davant les adversitats busca solucions per seguir disfrutant.

Realment la ment arriba més enllà d'on el cos ha dit prou i val la pena escoltar-lo, mimar-lo i ser conscient de quins són els nostres límits. Millor no sobrepassar-los."

Per saber-ne més:

Castellani,J.W., Young,A.J., Ducharme,M.B., Giesbrecht,G.G., Glickman,E., and Sallis,R.E. (2006b). American College of Sports Medicine position stand: prevention of cold injuries during exercise 2.Med Sci Sports Exerc 38, 2012-2029.

Armstrong,L.E., Casa,D.J., Maresch,C.M., and Ganio,M.S. (2007a). Caffeine, fluid-electrolyte balance, temperature regulation, and exercise-heat tolerance 9. Exerc. Sport Sci. Rev. 35, 135-140.

Armstrong,L.E., Casa,D.J., Millard-Stafford,M., Moran,D.S., Pyne,S.W., and Roberts,W.O. (2007b). American College of Sports Medicine position stand. Exertional heat illness during training and competition

Armstrong L (2001). Rendimiento en ambientes extremos. Madrid. Editorial Desnivel.

Subirats E. (2006) Socorrismo y medicina de urgencias en montaña. 2ª edición. Madrid. Editorial Desnivel.

Sectors pirinencs

Jordi Dalmau Ausàs

No acostumo a parlar de la meva feina en aquest espai. Però el que penso que es cou al Pirineu em mou a fer-ho. En menys d'una setmana he assistit a un parell de jornades-sessions sobre senderisme i ecoturisme a les nostres comarques. Ambdues s'han celebrat a l'edifici de les Monges de la Seu, i han comptat amb una bona participació d'inscrits. El conjunt de ponències i opinions escoltades em susciten i corroboren quatre reflexions:

1a. Encara hi ha confusió pel que fa als termes d'aquests sectors turístics. Senderisme i ecoturisme es barregen sense filar gaire prim. El primer concepte més o menys l'entén tothom, però el segon no. Una bona prova és que fins i tot el corrector automàtic d'aquest bloc me l'assenyala com a paraula desconeguda mentre escric aquesta entrada. Dic això perquè no veig ben bé què hi feien avui, per exemple, representants d'empreses d'esports d'aventura i d'equipaments esportius a la jornada sobre ecoturisme, noves tecnologies i cooperació intersectorial celebrada a la Seu.

2a. Encara hi ha ponents que expliquen les bondats dels seus serveis sense donar informació realment útil. Massa sovint s'entenen aquestes trobades tècniques com a aparadors i no com a jornades de treball on el que realment és sucós són les dades: de clients, de facturació, d'inversió, d'accions dutes a terme, etc. És molt maco saber la història de tal o tal altre centre o empresa, però no aporta res de realment aprofitable per a ningú. És un temps malaguanyat per qui parla i per qui escolta. Caldria triar millor qui parla, de quin tema i per dir-ne què.

3a. Encara estic més convençut que l'ecoturisme és el sector turístic que ens pot situar al mapa de destinacions turístiques del món (de Pirineu només n'hi ha un). La setmana passada vaig llençar un repte en aquest sentit (podeu escoltar-lo en aquest vídeo). Les administracions de moment ho veuen amb bons ulls, però no hi posen prou mitjans (i menys ara). La nostra natura atrauria gent de molts països si la sabéssim vendre com cal. Els valors naturals pirinencs poden ser el nostre principal reclam turístic, i més a mesura que vagin repetint-se hiverns de poca neu. Per començar, tinc clarís-

sim que podríem ser la regió ecoturística de referència a nivell nacional.

4. Encara patim una subordinació lingüística digna d'estudis sociolingüístics. Això ja no és una opinió professional, és clar, però avui ha estat de llibre. Segons informa Ràdio Seu, "La jornada ha comptat amb una vuitantena d'assistents, la majoria del Pirineu català. Una vintena dels inscrits han vingut de regions muntanyenques de l'Aragó, el País Valencià, Castella i Lleó i Múrcia." Els programes escrits en eren bilingües català-espanyol perquè la jornada estava organitzada, entre altres, pel Govern espanyol. Fins aquí encara. Però és en l'oralitat on sempre dimitim. Totes les intervencions del matí que he escoltat (m'he perdut la primera) han estat en espanyol. Segons la informació de l'emissora municipal que acabo de citar, una quarta part dels assistents no eren del Principat, i d'aquests segur que n'hi havia que entenien el català. Doncs no. I si a algú se li "escapava" alguna paraula en català encara demanava perdó. Algun ponent tenia fins i tot una certa dificultat per expressar-se en espanyol. És tan fàcil com fer-ho tot en català i si algú no ho entén explicar-l'hi després a part. Jo ho he fet en una ocasió i no costa tant! O si voleu, fer l'explicació en català i tenir la presentació de power-point en espanyol. Això serà de les coses que costarà més de canviar, fins i tot quan siguem un estat.

Publicat originalment el 23 d'octubre del 2012 a:

<http://jordidalmauiausas.cat/2012/10/23/sectors-pirinencs/>

Puigcerdà (1874-1936): El meravellós entorn de Rigolisa (III)

Enric Quílez i Castro

Per acabar amb aquesta sèrie d'articles sobre Rigolisa i el seu entorn, m'agradaria parlar de la relació entre Rigolisa i certs pintors, com en Pere Borrell.

Al número del 26 de setembre de 1886 de "La Voz del Pirineo", apareixia un interessant article titulat: "Pintores en Cerdaña".

Las Bellas Artes han estado de enhorabuena, este verano, en Cerdaña. Todos los años, en la buena estación, vienen predilectos hijos de Apeles a estasiarse ante las cascadas que entre graníticas moles aquí se despeñan; a buscar el secreto del inimitable verdor de nuestras praderías, que arranca una sonrisa de incredulidad a cuantos no las han contemplado; a embriagarse de dulzura a la poética sombra de nuestras vernedas; a copiar nuestras incomparables puestas de sol.

[...]

Todavía permanece entre nosotros el Sr. Borrell, el cual dejará aquí este año un recuerdo perenne, de alta estima. [...]

Aquel es el ya citado D. Pedro Borrell, y la obra en referencia son cinco grandes lienzos; uno de más de veinte y cinco palmos de alto, y los otros cuatro, de menores dimensiones.

Todos fueron encargados por el señor Maciá para ser colocados en la iglesia que ha levantado en su magnífica propiedad de Rigolisa, y el día 15 del corriente quedaron colocados en el altar para el cual estaban destinados. [...]

Estando la iglesia dedicada San Jaime, tal como lo era la antiquísima que en el mismo punto había existido, el cuadro central contiene la imagen del apóstol; y según autorizada opinión de numerosas personas altamente competentes, la concepción de la figura no podía ser más feliz, ni más acertada su ejecución.

Descalzo, bronceado por las intemperies y vigorizada por la rudeza de su vida de peregrino, ha caído el Santo

de rodillas, extasiado a la aparición de la Virgen que, desde lo alto del legendario pilar, le está hablando. Al contemplar la actitud resuelta de sus brazos y de su cabeza, parece que se está oyendo su varonil voz que dice: "¿Qué queréis de mí? Vuestro soy: ¡mandad Señora!"

Su grandiosa silueta destaca oscura sobre un fondo de nubes agrisadas, que sirven como de peana a la aparición.

La Virgen, cubierta de un manto azul, sostiene al divino infante, que, abrazado al cuello de su Madre, mira al fiel servidor con una inefable expresión de cariño, mezclada con cierto temor y curiosidad.

Vagamente se perciben alrededor graciosas cabezas de ángeles y serafines; y baña el todo una luz tan rica, tan pura, tan tranquila, que, según expresión de un poeta que contemplaba admirado el cuadro, aquella debe ser la verdadera luz de la gloria, la luz que emana de la faz del Señor.

Si no tuviera el señor Borrell formada ya su reputación de gran pintor, bastaría esta inspirada obra para hacerle proclamar tal.

Los cuatro restantes cuadros van colocados dos a cada lado del descrito, y contienen respectivamente, las imágenes de San José, S. Félix, San Ramón y Sta. Rosa. No hay que hablar de la perfección de éstas, siendo todas hijas del mismo pincel.

El conjunto es tan bello y tan espléndido, que bien puede estar de ello orgulloso el Sr. Borrell; como debe estarlo el Sr. Maciá, de ser el dueño de aquellas preciadas joyas, cuya sola adquisición le honra; así como honran ellas a su autor hijo de esta villa, y a la Cerdaña, que las posee.

Sopar de gala del GRC

Dilluns, 10 de setembre del 2012 va tenir lloc a l'Hotel Muntanya de Prullans el Sopar de Gala anual del Grup de Recerca de Cerdanya, que va reunir entorn de la taula a un nombrós grup de socis de l'entitat.

Jornades Europees del Patrimoni a Cerdanya

Dissabte, 29 de setembre, a la Sala de Convencions del Museu Cerdà de Puigcerdà, el Grup de Recerca de Cerdanya va organitzar tres conferències sobre tema patrimonial cerdà, coincidint amb la Setmana Europea del Patrimoni.

La primera conferència: "El bosc de Cerdanya. Patrimoni de moltes generacions de cerdans", va anar a càrrec del gestor forestal Paco Cano, que va explicar com han anat evolucionant els boscos cerdans al llarg del temps, quina és la seva importància patrimonial i quin és el futur previsible que els espera.

La segona conferència, "Els conjunts pictòrics de Santa Maria de Mosoll", va anar a càrrec de les historiadores de l'art Eva Bras i Sílvia Torres, que van explicar quins elements formen les restes pictòriques conservades de l'església de Santa Maria de Mosoll, així com del frontal de l'altar.

Finalment, la tercera conferència, "Resseguint la nostra història més antiga. Panorama del patrimoni arqueològic a Cerdanya", a càrrec de l'historiador Xavier Oller, va tractar sobre les principals mostres de patrimoni arqueològic d'època prehistòrica i antiga a la comarca, així com de diferents projectes de futur relacionats amb aquestes.

Les conferències van ser seguides per una quarantena de persones.

Diumenge, 30 de setembre, es va fer una sortida patrimonial per la comarca. Es va visitar el pont gòtic i l'ermita de Sant Martí d'Aravó, l'ermita del Remei (Bolvir), les restes arqueològiques del Castellot, a la Corona de Bolvir i el jaciment arqueològic de Montlleó, al municipi de Prats i Sansor.

Van fer de guies l'Enric Quílez i l'Oriol Mercadal. Les sortides van ser seguides per una vintena de persones.

Paco Cano

Eva Bras i Sílvia Torres

Xavier Oller

Sortida al Castellot de Bolvir

III Certament Internacional de Curtmetratges de Cerdanya

El darrer cap de setmana d'octubre va tenir lloc a la Sala de Convencions del Museu Cerdà el III Certamen Internacional de Curtmetratges de Cerdanya.

Enguany hem rebut obres a concurs d'Espanya, Argentina o França d'entre altres països, amb un total de més de 142 curtmetratges.

El Certamen es va estructurar amb una secció especial la nit del dia 26 d'octubre (divendres), la secció especial (la tarda i el vespre del 27 d'octubre) i una sessió golfa per la nit del 27 d'octubre. Les projeccions es van complementar amb una sessió matinal infantil el mateix dia 27 d'octubre (dissabte).

Els finalistes de l'edició d'enguany, i dels quals sortiran els diferents premis, són:

- ☐ Algo queda, d'Anna Lorenz
- ☐ El rastrillo se quiere comprometer, de Santi Veiga
- ☐ Ngutu, de Daniel Valledor i Felipe del Olmo
- ☐ Cargols!, de Geoffrey Cowper
- ☐ El hijo 10, d'Óscar Lorca i Chema Argente

I els finalistes a:

Millor actor

- ☐ Pep Cruz, Le llamaremos Bobby (Paco Cavero)
- ☐ Chani Martín, El rastrillo se quiere comprometer (Santi Veiga)
- ☐ Jake Short, It is dark in here (Luis Labrador)

Millor actriu

- ☐ Rosario Pardo, Perrito chino (Fran Gil-Ortega)
- ☐ Mª Alfonsa Rosso, Algo queda (Ana Lorenz)
- ☐ Marta Belenguer, Algo queda (Ana Lorenz)

El públic assistent a cada sessió va votar *in situ* els diferents premis (tret del premi del Jurat) entre tots els curtmetratges que pertanyien a la Secció Oficial mitjançant una graella preparada a tal efecte.

Diumenge, durant tot el dia va tenir lloc l'activitat: "OBJECTIU curtmetratge!" que consistia en una sessió teòrica i posteriorment en filmar un curtmetratge de la mà del reconegut director i productor César Carrasco Candilejo (que ha treballat a Polseres Vermelles, Gran Nord, Donación Anónima, BZN). L'activitat anava destinada a tothom que volgués formar part del projecte de filmació d'un curtmetratge, ja fos com a actors o com a tècnics. El curtmetratge filmat es projectarà al lliurament de premis del III Certamen Internacional de Curtmetratges de Cerdanya que tindrà lloc la nit del 28 de desembre d'enguany.

Jordi Forcada, director del CICC

Fotograma d'un dels curtmetratges finalistes

Cèsar Carrasco a la sessió teòrica

Durant un moment del rodatge del curtmetratge

Exposició: Els escarabats de Cerdanya

Durant el mes d'octubre i part del mes de novembre, a la Sala d'Exposicions Temporals del Museu Cerdà ha restat oberta l'exposició fotogràfica: "Els escarabats de Cerdanya", basada en el treball d'investigació del jove cerdà Quim Sala Raduà.

Les fotografies van acompanyades per plafons explicatius sobre les diferents famílies de coleòpters i sobre la seva morfologia. L'exposició ha rebut un bon nombre de visitants el temps que ha restat oberta.

La Nit d'Ànimes

El Grup de Recerca de Cerdanya (GRC) té com a una de les seves finalitats, la recuperació de tradicions etnològiques pròpies dels Països Catalans, especialment del Pirineu i de la Cerdanya, que és la seva principal àrea d'actuació.

Enguany, el GRC ha decidit continuar amb la recuperació d'una tradició catalana antigament molt celebrada, com és la **Nit d'Ànimes**. Si bé estrictament la **Nit d'Ànimes** correspondria a la nit de l'1 de novembre, el pas dels temps ha desplaçat la major part de les celebracions d'aquest caràcter a la nit anterior, en la forma americanitzada d'aquesta festa, anomenada **Halloween**.

En contra d'allò que pensa molta gent, el **Halloween** (*Hallow Even*: Nit d'Ànimes) no és una tradició originàriament americana, sinó que va ser exportada pels irlandesos emigrants als Estats Units i correspon a la festa cèltica del **Samhain**, que se celebra la nit del 31 d'octubre.

Segons la tradició cèltica, en aquesta nit, les portes del món inferior (el dels esperits) romanen obertes i aquests poden sortir al nostre món o bé els humans poden baixar a l'inframón. La festa és molt reconeguda i encara se celebra.

Per posar un exemple curiós, la famosa carbassa del **Halloween** també es commemorava a moltes poblacions d'Astúries fins a començaments del segle XX, sense que hi hagués cap influència americana, possiblement reductes de l'antiga celebració precristiana.

La festa del **Samhain** va ser cristianitzada fa segles a les nostres contrades i convertida en la **Nit d'Ànimes**, tot i que en essència són la mateixa cosa. Des del Grup de Recerca volem anar recuperant cada any diferents elements festius i etnològics relacionats amb la **Nit d'Ànimes**.

Els **espantanens** són uns personatges típics del folklore europeu que es fan servir per espantar la mainada, tot dient-los que si no es porten bé, vindrà tal o qual espantanens (com l'home del sac o el Papus) i se'ls endurà.

El GRC vol escenificar aquests personatges, de manera simpàtica, alguns dels quals són originaris de Cerdanya, com el **Rosegacebes** (del Vilar d'Urtx), la **Nit** (Meranges) o en **Papassa** (Urús i Bellver).

En **Rosegacebes** és una ànima errant que es dedicava a robar les cebes d'un veí. Un dia, el veí, empipat que li robessin a l'hort el va maleir per tota l'eternitat i va restar obligat a vagar per sempre com una ànima en pena.

En **Papassa** és un gegant horrible, basat en el Papus. Va encaputxat, amb un cucurutxu per barret i una capa negra. Només se li veuen els ulls.

La **Nit** va tota de negre i habita els cims de Meranges. Va desgrenyada i arrugada i es diverteix turmentant les criatures. A la capa, porta unes incrustacions brillants en forma d'estrelles.

En **Camunyes** és una bestiotia de boca gran i llargs ullals que engolia els nens. Es diu que viu als terrats i a les golfes, de les quals baixa

per emportar-se els nens.

En **Banya Verda** és un dimoniàs que duu una enorme banya verda al centre del front. Va armat amb una forca, on punxa tots els nens dolents que troba al seu pas, carregant-los en una cistella i els porta a l'infern.

El **Jan del Gel** és un espantanens típic de la Vall de Ribes. Per evitar que els nens surtin fora de casa quan fa molt de fred, se'ls amenaça amb la presència del Jan del Gel. El seu cos és de gel i deixa gelat i exànim amb una sola mirada. Llavors es carrega el malaurat a l'esquena i se l'enduu al seu antre i se'l menja amb sopa.

La **Mort** és l'espantanens i espantagrans definitiu. A Catalunya, tot i que no se la cita mai pel seu nom (no sigui que vingui de debò), s'espantava amb ella els nens, fent ús d'algun dels seus sobrenoms: la **Blanca**, la **Calva**, la **Desdentegada**, la **Seca**... Es feia creure als nens que vindria i se'ls enduria, emportant-se'ls dins d'un sac a l'esquena. Les seves mans estan tan fredes que els deixaria gelats i porta una dalla amb la inscripció "*Nemini parco*" (a ningú no perdono).

Els espantanens van recórrer els carrers de Puigcerdà a partir de les 19h, acompanyats dels tambors de la Colla de Diables de Puigcerdà i d'una comitiva que va anar repartint dolços entre els nens que anaven trobant.

En Camunyes

En Rosegacebes

Enllaços recomanats

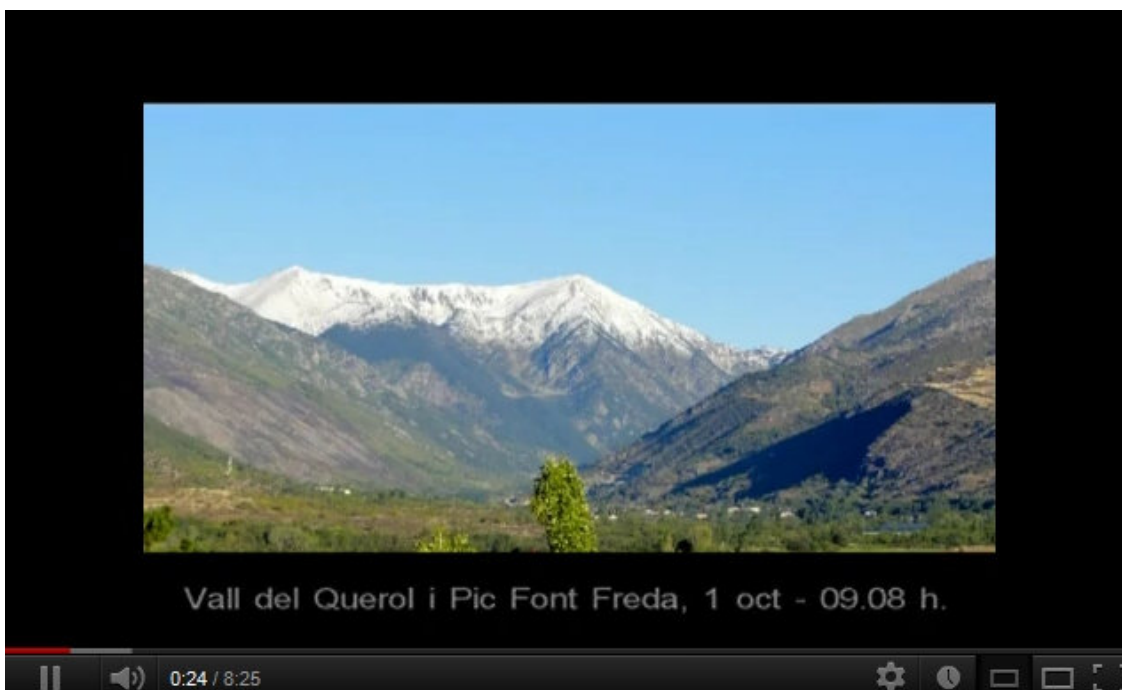
El cel de Cerdanya al setembre

<http://www.youtube.com/watch?v=dwrClhLfftU>

El cel de Cerdanya a l'octubre

<http://www.youtube.com/watch?v=QNQDmlznKpU>

La Cerdanya de Josep Sebastià Pons (1886-1962)

Per Joan Soler i Amigó

Josep Sebastià Pons

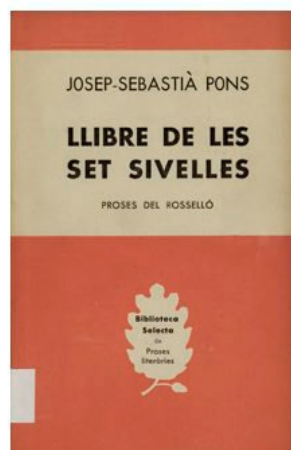
Aquesta és la Cerdanya del poeta rossellonès Josep Sebastià Pons. Així la descriu en la narració titulada "Font-Romeu", que forma part del *Llibre de les set sivelles*, publicat l'any 1955. "Cerdanya oberta i esbatanada", l'anomena.

Pons va nèixer a Illa, a la plana rossellonesa, l'any 1886, va viure prop dels Aspres i hi va morir el 1962. Pere Verdaguer ens el presenta així: "Des del punt de vista lingüístic tendí a elaborar una llengua que assumís les particularitats rosselloneses tot acostant-se al màxim al català normatiu: en aquest sentit és un dels grans forjadors de la llengua literària al Rosselló. Els seus temes són la vida humil i quotidiana que transfigura, els animals, els pagesos, els llocs elaborats per l'activitat simple dels homes".

El nom de *llibre de les set sivelles* -tot i que no ho he vist comentar enlloc-, em suggereix el que l'Apocalipsi de Joan, el darrer llibre del Nou Testament, tradueix com el "dels set segells", ja que segell i sivella tot són u. Tanmateix, Josep Sebastià Pons, en lloc d'amenaçar amb les calamitats que precedeixen la fi del món, ben bé ens mostra el contrari: les amables belleses del paisatge, amb la gent senzilla que hi viu i que el treballa. Aquest fragment de la narració, dedicada a Font-Romeu, ens obre una de les sivelles d'aquest llibre, la que descriu la Cerdanya:

Els homes passen i de tantes vides només perdura una mica de pols, una miqueta de claror. Quan tremola a la mà vostra el full dels goigs de Font-Romeu, ¿no és veritat, gent de Cerdanya, que sentiu una claror a la cara? Aquelles co-

bles, tan aspres i primitives, malmeses com una boca esdentegada, jo donaria molts llibres perquè fossin conservades, perquè diuen les coses com són. La vacada ve de s'ajaçar. La vacada calmeja en la castedat de l'aire; entre les penyes blanquegen els braguers rentats amb aigua tèbia. Els clavells de pastor brillen com unes gotes de llet escampada. I el brau té la sort de desarrelar la Mare de Déu. Brama i s'agenolla per mor que el vaquer s'adoni de son invenció. El brau i la muntanya freda, la font freda que espanta, totes aquestes paraules conserven una sensació de realitat. Simple com és, la llegenda manifesta la vida pastoral de la Cerdanya. I a fe que desconfiaria del qui no la volgués entendre, perquè la ingenuïtat és una planta necessària. I quan se desconcerta la intel·ligència ella l'atura i la fa penetrar en l'estança del passat.

Festivales de cine

Per César Candilejo, Director de cine

En estos días de Noviembre en los que escribo este artículo, por toda la geografía española proliferan los festivales de cine. En Huelva se celebra uno de los más veteranos de este país, el de cine latinoamericano, que brinda a los onubenses la posibilidad de disfrutar de lo mejor del cine argentino, brasileño o mejicano. Oportunidad única de conocer un Cine que de otra manera sería imposible ver, esa es la base fundamental de los festivales.

También tenemos el festival de cine independiente de Gijón, que nació como un festival de cine infantil, y que aún mantiene una sección que recuerda sus orígenes. Películas rumanas o finlandesas aplaudidas y premiadas en el festival de Berlín y Cannes se pueden disfrutar estos días en la ciudad asturiana. Más que recomendable ocasión para ver y conocer estos trabajos que rara vez encuentran hueco en las salas de nuestro país.

¿Por qué?

Porque las salas de distribución pertenecen a las principales productoras americanas asegurándose así tener pantallas para sus cintas y el recuperar la inversión. Un 80% de las películas que encontramos en los cines cualquier fin de semana son americanas, seguidas de un porcentaje obligado por la unión europea de películas europeas, que en los últimos tiempos ha bajado, y un escaso 14% de cine español éste último año.

Con la llegada del mundo digital al cine, se han abaratado los costes de producción siendo mucho más accesible hacer películas, lo complicado sin duda es estrenarlas. En nuestro país se producen más de 100 películas cada año, entre producciones y coproducciones. Haga el ejercicio de reflexión un segundo de las películas españolas que recuerda este año... En el mejor de los casos quizás no supera la veintena... ¿Y las otras ochenta? La mayoría se estrenan en pequeñas salas de arte y ensayo, con una o dos proyecciones de media, proyecciones necesarias para recibir la subvención con la que se rodó así que, estrenarse se estrenan pero sin pena ni gloria. La exministra Sinde intentó solucionarlo con una ley que pretendía acercarse a la francesa, un modelo ejemplar en el que aseguran un 50% de cuota de pantalla. ¿Se imaginan ir a un cine el fin de semana y encontrar tantas películas españolas como americanas? Para el espectador medio, no demasiado fan del cine español, podría ser casi una pesadilla... Eso es lo que pensaron los distribuidores que viven sobretudo del cine americano y que, viendo peligrar sus ganancias de manera considerable, se opusieron a la reforma y nos quedamos como estábamos.

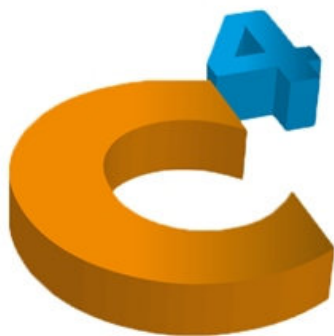
Lo cierto es que tanta producción española con posibilidades de distribución crearía una industria potente y una mayor calidad en sus producciones que, en consecuencia, generaría un público habituado a ver cine español. Una meta de momento inalcanzable por la dicta-

dura de las grandes "Majors" americanas.

¿Qué hacemos con tanto Cine español y de otros países?

Muchas de esas películas son infinitamente mejores al 90% de lo que encontramos en cartel cada fin de semana... Ahí nos quedan los festivales, que nos brindan una maravillosa ocasión de ver películas imposibles de ver por los cauces ordinarios. Además del festival de Huelva y Gijón ya mencionados, estos días tenemos el festival 4+1 que se celebra en Madrid, un festival que se celebra en cuatro ciudades latinoamericanas y Madrid con la finalidad de mostrar ese cine que no encuentra cabida en las salas comerciales, como el festival inédito de Mérida que muestra en la capital extremeña películas importantes del año como la española Blanca Nieves y que por los motivos antes expuestos no se han estrenado en ninguna sala de la región.

Y otro mundo es el festival de cortometrajes, realmente en todos o casi todos los festivales, incluidos Cannes o San Sebastián tienen su sección de cortometrajes. Pero existen multitud de festivales especializados en cortometrajes, otra oportunidad de oro para descubrir a los futuros directores que aún no han podido realizar un largo e intentan hacerse un nombre a través del cortometraje, el comienzo habitual de cualquier director, desde Almodóvar o Amenábar hasta el propio Spielberg... En la Cerdanya tiene lugar cada año un festival que muestra de manera gratuita lo mejor y más granado del cortometraje, español y europeo. Una cita obligada para cualquier espectador que desee disfrutar de las historias y las artes del futuro del cine mundial... algo necesario para todos, los de detrás y los de delante de la pantalla, un punto de encuentro único que no existe en los cines convencionales, ni en las televisiones, solo internet con su amplio abanico de posibilidades ofrece algo parecido, pero sin pantalla grande ni butaca cómoda, ni el director al lado para explicarte lo que quiso o no quiso contar... Ojalá que el festival perdure, ojalá que tomemos conciencia del valor de estos eventos y mi deseo personal que esas ochenta películas desaparecidas por año en España, encuentren unos ojos y unos corazones al otro lado de la pantalla.

Club de Ciència i Cultura de Cerdanya

El **C⁴**, **Club de Ciència i Cultura de Cerdanya**, és una iniciativa del Grup de Recerca de Cerdanya per promocionar la recerca, la divulgació científica i la promoció de la cultura ceretana i pirinenca mitjançant un sistema de microaportacions particulars per poder desenvolupar el projecte divulgatiu i de recerca que capitaneja el Grup de Recerca de Cerdanya.

Fer-te soci del **C⁴** et permetrà obtenir informació de primera mà de les novetats del món de la recerca i la cultura generades pel Grup de Recerca de Cerdanya i tots els projectes que fomenta i participa l'associació i les entitats amb les quals col·labora.

El Grup de Recerca de Cerdanya és una associació sense ànim de lucre que organitza activitats culturals i científiques gratuïtes i obertes a tothom principalment en l'àmbit natural de la comarca de la Cerdanya.

Avantatges de fer-te soci del **C⁴**:

- **Agenda d'activitats**: Rebràs puntualment l'agenda d'activitats del Grup de Recerca de Cerdanya i de les entitats que hi col·laboren directament al teu correu electrònic.
- **Sortejos**: Participaràs automàticament a diferents sortejos de llibres d'interès pirinenc signats per l'autor o lots de llibres.
- **Revistes del Club C⁴ i el GRC**: Rebràs avisos de la publicació de les revistes en línia "Ker" i "Querol", editades pel Grup de Recerca de Cerdanya.
- **Butlletí del Club C⁴**: El rebràs cada mes amb totes les novetats i activitats del Grup de Recerca. I si ho prefereixes, també ho pots consultar en format digital a la nostra pàgina web.
- **Web del GRC**: Per estar informat en tot moment de l'oferta cultural que t'ofereix el Grup de Recerca a través del C⁴, et recomanem que visitis regularment la nostra pàgina web, on sempre hi trobaràs la informació, la programació i les ofertes culturals més actualitzades.
- **Compromís social del C⁴**: Col·laboraràs amb la quota d'associat en la divulgació científica i cultural de Cerdanya i la incentivació de projectes de recerca sobre la comarca i el seu entorn.

La quota anual de soci és de 30€.

Ompli la butlleta amb les teves dades i rebràs el teu carnet físic en un termini de 2 mesos directament a casa teva.

Butlleta d'inscripció

Nom: _____ Cognoms: _____

Adreça: _____

Població: _____ C.P.: _____ Província: _____

Telèfon: _____ E-mail: _____

Data de Naixement: _____ NIF: _____

Dades bancàries

Titular: _____

Banc/Caixa: _____

CCC: _____ - _____ - ____ - _____

Data _____ i _____ signatura: _____

Podeu enviar aquesta butlleta per correu electrònic a l'adreça grup@recercacerdanya.org o bé dipositar-la a l'urna que trobareu a les nostres activitats.

Política de protecció de dades personals

Per tal de complir l'article 21 de la Llei de serveis de la societat de la informació i del comerç electrònic, que prohibeix l'enviament de comunicacions comercials mitjançant correu electrònic que prèviament no hagin estat autoritzades pels destinataris, i de la Llei Orgànica 15/1999 de protecció de dades de caràcter personal, l'Associació Grup de Recerca de Cerdanya entén que, en el moment d'emplenar aquest formulari, l'usuari es considera suficientment informat de les finalitats de la recollida de les seves dades personals i del tractament que se'n derivarà. Llevat d'indicació expressa en sentit contrari, aquestes dades s'integraran als fitxers de l'Associació Grup de Recerca de Cerdanya per al seu tractament amb les finalitats que s'indiquin en cada cas. Els interessats podran exercir els seus drets d'accés, rectificació, oposició i cancel·lació adreçant-se a la Secretaria de l'Associació Grup de Recerca de Cerdanya (grup@recercacerdanya.org).

